

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

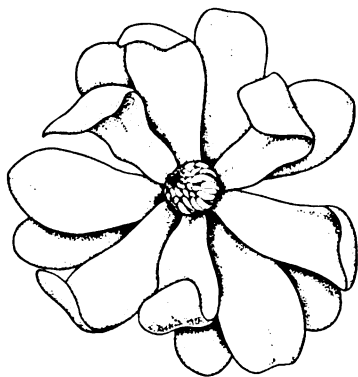
*Blomsterkonungen. Bilder
ur Linnés lif*

Herman Säterberg, Carl Larsson, P.A. Norstedt (Firm)

3 2044 107 270 977

LIBRARY
OF THE
ARNOLD ARBORETUM

HARVARD UNIVERSITY

107

111

112

P. A. NORSTEDT & SÖNERS FÖRLAG.

QK
31
.L5
S28
1878_x

OCT 06 1905

ARNOLD
ARBORETUM

BLOMSTERKONUNGEN

BILDER UR LINNÉ'S LIF.

Arbetet är illustrerad af artisten Carl Larsson.

"LILLE BOTANICUS."

På Möckelns strand, vid fager vik,
 Der ligger Stenbrohult: '
 En småländsk nejd, på lunder rik,
 Med blommor — öfverfullt.

En kyrkans herde bodde der,
 Linnæus var hans namn.
 Se'n hundra år han lemnad är
 Åt jordens kalla famn.

Den presten var en hedersman;
 Hans håg var ren som gull.
 I bondehjertan plöjde han,
 Men ock i jordens mull.

Han vid sitt hem med idog hand
 Lagt an en blomstergård,
 Der sonen Carl fått några land,
 För egen häfd och vård.²

Den lille sökte der sin fröjd,
 Dit drog allt jämt hans håg;
 Och grät han, blef han åter nöjd,
 Blott han en blomma såg.³

Och liten pilt han växte opp,
 Och åren gingo om,
 Och efter någon tids förlopp
 Han nu i skola kom.

"Hvad menar du vår son skall bli?"
 Sad' modern då, en dag. —
 "Han lära skall teologi
 Och blifva prest, som jag." —

"Så jag ock tänker. Det är bäst,
 Det kallet aktadt är;
 Och blir vår kära gosse prest,
 Han icke svälta lär." —

Och nu i skolan pilten gick,
 Var flitig vid sin bok;
 Men bara maj slog upp sin blick,
 All läsning gick på tok.

Han drog kring sjö och lund och fält,
 Kring åker och kring äng;
 Han bodde helst i skogens tält
 Och sof i blomstersäng. —

"Jag tror, att sitt förstånd han mist,
 Min gosse, stackars barn!"
 Sad' modern, "han är fångad visst
 I något trolldomsgarn!

Än ligger han på sina knän
 Och gräfver rötter opp,
 Än klänger han i skogens trän,
 Och än på bergets topp.

Får han en blomma, blir han glad,
 Men gissa hvad han gör:
 Han genompetar knopp och blad
 Och blomman rakt förstör.

Och se blott hur han skräpar full
 I stugan hvarje vrål
 Der ligga tistlar i min ull,
 I mjölken gräs och strå.

Och knappt han har, när dagen grytt,
Fått i sig ett gudslån,
Förr'n det bär af till skogs på nytt.
Gud nåd' mig för min son!"

Så talte modern, då hon såg
Den lilles företag;
Men fadern, med bedröfvad håg,
Till Vexjö for, en dag.

"Herr rektor, säg, hvad tänker ni
Om Calle, sonen min?
Tror ni han snart kan färdig bli
Att ta examen sin?" —

"Er son! Den stackars gossens lott
Är ganska hård, minsann!
Gunås, han klena pund har fått!
Till prest ej duger han.

Om jag ett råd er gifva får —"
"Säg ut helt rätt och slätt!"
"Ej illa tag, jag föreslår:
I lära honom sätt. "

Der hufv'et icke räcker till,
Få händerna gå an.
Om gossen flitig vara vill,
Nog bergning finner han." —

Det var ett dunderslag, som tog!
Den pröfningen var hård!
Med qual i hjertat fadern drog
Tillbaka till sin gård.

Och der blef sorg i hemmet nu,
När han sin mun upplät.
Bedröfvad gick herr pastorns fru,
Och lilla Calle grät.

SORG OCH GLÄDJE.

Nu blef det bestämdt, att vår Carl skulle gå
 I tjänst, för att lära ett handtverk, mot hösten.
 "Min son", sade fadern, "betänk dig nu på,
 Hvad helst du vill bli"; och, med darrning i rösten,
 Han svarade: "Snickare blir jag väl då."

"Och hvarför just snickare?" — "Jo, kära far,
 Jag tänker, att då får jag också mig lära
 Att göra mig skåp åt de örter jag har;
 Ty dem vill jag gömma och hafva mig nära
 Och minnas hur lycklig en gång jag var." —

Och pastorn han spände för kärran sin häst,
 Och for så, en morgon, till närmaste staden
 Att söka för gossen den tjänst, som var bäst —
 Då hade man inga annonser i bladen;
 Vid porten man knappast sin skylt hade fäst.

Men gossen, så sorgsen i håg, sig beger
 På vandring kring prestgårdens ängar och gården.
 En stund på den böljande rågen han ser,
 Se'n styr han mot soliga kullarna färden,
 Der rosorna dofta och strålblomman ler.

Och lunden han sjöng med sin ljufvaste röst:
 Kom hit, i min famn jag min älskling vill sluta!
 Och ängen hon sjöng: jag vill gifva dig tröst;
 Kom hit och mot grönskande bädden dig luta;
 Med blomdoft jag läker ditt lidande bröst!

Nu slår han sig ned vid en kulle så grön.
 Den tårade blicken mot himlen han vänder
 Och suckar: o Gud, hvad naturen är skön!
 Så sitter han länge, med hopknäppta händer,
 Försjunken i tankar och andakt och bön. —

Om blommornas magiska dofter det var,
 Som lade så ljufligt i dvala hans leder,
 Jag vet ej; men nu i sin luftiga char
 En himmelens genius sänkte sig neder
 Och tryckte sin kyss på hans ögonpar.

En underbar syn han i drömmen nu såg:
 Hvar blomma ur jorden sig lyfte på vingar;
 Och snart ett oändeligt blomstertåg
 Sig slöt, som en kedja, i skiftande ringar
 Kring kullen, der leende slumrarn låg.

"Vår älskling, haf tröst!" — så det ljöd nu en sång —
 "Din kärlek till oss skall dig rikligt belöna:
 Ditt namn skall flyga kring verlden en gång;
 Till Blommornas kung skall dig samtiden kröna;
 Din släkt skall bli ärad, din lefnad bli lång."

I sömnen han vänder sig, andan han drar,
 Hans hjerta det klappar och kinden brinner.
 Han tyckte på bröllop bland blommor han var —
 Men slutligen skaran i nejden försvinner;
 Blott lilla Linnæa hon stannade kvar. *

Hon smög till hans sida, den drömmande stund,
 Hon viskade kärlek så ljuft i hans öra,
 Hon svor åt sin älskling ett evigt förbund.
 De doftande läppar hans kinder beröra;
 Han vaknar — hon flyktat i samma sekund.

Han reser sig, ser sig omkring: ej ett knyst!
 Nej allt är så stilla, blott blomman i vinden
 Hon nickar, och löfven de hviska så tyst. —
 "Hvad var det som kändes så varmt uppå kinden?
 Jag tyckte det var som en blomma mig kysst!" —

Och så drog han hemåt, med grubblande håg.
 Liksom af en trolldom han kände sig fången:
 Ån såg han de skiftande blommornas tåg,
 Ån hörde han tydligt den ljufliga sången;
 Och jämt han tillbaka mot kullen såg. —

"Farväl, mina berg, mina dalar, farväl!
 Snart kommer den sorgliga afskedsstunden.
 Farväl, mina blommor: min glädje, min själ!
 Farväl, mina sjungande foglar i lunden!
 Vi skiljas kanhända för alltid. Farväl!"

Till hemmet nu hunnen, han möter sin far,
 Som nyss kommit åter från resan. — "Min kära,
 Min älskade son, du i skol'n får bli kvar!
 Du slipper, min gosse, att komma i lära;
 På färden vår doktor jag träffat har.

Han bättre än vi dina anlag förstått,
 Och länge han redan din kallelse anat:
 Du forskarens öga och håg har fått,
 För läkarens kall har naturen dig danat,
 Och gifvit dig gåfvor i rikligt mått." *

Och gossen han spritter af jublande fröjd;
 Men modern hon suckar: "mitt hopp skall då svika!
 Jag fåfängt har blickat mot lyckans höjd,
 Jag aldrig får höra min Calle predika!" —
 Men Calle han grät ej, ty nu var han nöjd.

MODERN OCH GOSSEN.

MODERN.

Mitt barn, hvad ser jag! Örter i min
bibel!

Hur kan min Calle våga skräpa ner
Den hel'ga skrift så der! Det är ju
syndigt!

GOSSEN.

Förlåt mig, moder! Men så vackra
blommor

Jag aldrig förr har sett; och därför just
Så ville jag dem riktigt bra förvara.

Jag hört att både du och far ha sagt,
Att bibeln den är lifvets bok; och därför
Så tänkte jag, att om jag mina blommor
I bibeln lade, skulle de behålla
Sin vackra färg, som om de ännu lefde.

MODERN.

Mitt barn! Då bibeln kallas lifvets bok,
Man menar ej det arma lif som föddes
Af jordens syndastoft, men andens lif,
Som bor inom oss och från himlen stammar.
Hvar tanke, som du tänker, är ett blomster
Ur andelifvets örtagård. Der växa,
Liksom på jorden, mångahanda blommor:
En del i sällsam fägring; andra åter
Af synden fläckade. Hvar gång i skriften
Du läser andaktsfull, en himmelsk blomma
Slår ut, liksom en ros, uti ditt hjerta.

GOSSEN.

Ack, hvad du talar vackert!

MODERN.

Flitigt läs

Uti din bibel; och din andes blomster
I himmelsk fägring skola lefva då!
Men ack, jag fruktar —

GOSSEN.

Säg, hvad fruktar du?

MODERN.

Jo, att min Calle älskar jordens blomster
Så högt, att han kanhända glömmer himlens.

GOSSEN.

Nej, moder, nej! Det skall du icke tro.
Ack, vet du, när jag ser en vacker blomma,
Då tänker jag så här: hvarför har Skaparn
Ur kalla, mörka jorden låtit växa
Så vackra väsen, med så granna färger?
Jo, säkert han det gjort att gläda oss.
Och då så tycker jag, det liksom hviskar
Från blommans läppar: "Se hvad Gud är god!"
Och vet du, moder, när mitt öga ser
De hvita liljorna, med deras kalkar,
Som lysa liksom silfver, och de röda
Pionerna, som glöda liksom eld,
När solen på dem skiner, och de gula
Tulpanerna och alla vårens blomster,
Som kläda ängarna i bröllopskläder —
Som pappa säger — vet du hvad jag tänker! —
Men kanske det är synd att tänka så?

MODERN.

Hvad tänker du, mitt snälla barn? Säg ut!

GOSSEN.

Jo, när Gud Fader hade skapat jorden,
Så sände han från himlen sina änglar

Att kalla fram till lifvet alla örter,
 Som nu på jorden gro. En del begynte
 Att forma stjelkarna och bladen; därför
 Det finnes nu så många tusen slag
 Af vackra blad, att man dem knappt kan räkna.
 Men andra änglar fingo det bestyr
 Att skapa sjelfva blommorna: och nu,
 En afton, flögo de till regnets båge,
 Som brann i skyn så vackert; och de togo
 De allra klaraste af bågens färger
 Och stänkte dem på blomstren, tills de lyste
 Så grant, så grant som sjelfva himlabågen.
 Och därför voro alla blommor då
 Och alla blad så vackra, ack, så vackra!
 Men se'n kom synden; och då föddes tistlar
 Och svamp och bolmört. Då fick rosen taggar,
 Och vallmon han fick giftig saft —

MODERN.

Mitt barn,

Hvem har förtäljt dig denna sköna saga?
 Jag aldrig förr den hört.

GOSSEN.

Jag har den drömt
 En gång, när på en äng jag låg och sof.

MODERN.

Säg, plägar du då ofta drömma sådant?

GOSSEN.

Ibland, när jag hos mina blommor hvilar,
 Jag tycker att det ljuder som en sång
 Från deras läppar. Också, här om dagen,
 Så drömde jag, att de begynte dansa
 Omkring mig, der jag låg på blomsterkullen;
 Och vet du hvad de sjöngo: jo, de sjöngo
 Att jag en gång så lycklig skulle bli,
 Och lefva länge och bli krönt till kung
 För alla blommor! — Tror du det kan hända? —
 Men hvarför ser du på mig så?

MODERN.

Må Gud

Bevara ditt förnuft, mitt barn! — Jag fruktar
 Att något skogsrå har förgjort min gosse!
 Långt bättre vore, om min Calle drömde
 Hur han en gång fick blifva, som hans far,
 En vördad folkets herde, lärd att tolka
 De hel'ga skrifterna och vårda blomstren
 I Herrans örtagård —

GOSSEN.

Men då din Calle

Ej håg har fått för sådant! — Far har sagt,
 "Att efter jordmån bör man välja sädet,
 Om skörden skall bli god. I daln vid bäcken
 Trifs vattenliljan, men hon dör på kullen;
 Och Blodgeranien, som på hällen lyser,

Om man planterar den i djupa daln,
 Han vissnar bort och fäller sina blad." —
 Ack nej, för predikstoln jag visst ej skaptes!
 Men kanske Gud bestämt, att jag en gång
 Skall bli så lärd, att jag med mina örter
 Kan bota sjuka. Tror du ej, min mor,
 Att det är lika godt som att bli prest?

MODERN.

Mitt kära barn, att bota själens krämpor
 Är mer än bota kroppens!

GOSSEN.

Men ändå

Så går du ofta sjelf omkring i socknen
 Att skänka läkemedel åt de sjuka.
 Och mins du enkan med de fyra barnen,
 Som Vexiö-doktorn botade för döden?
 När hon kom hit att tacka dig för hjälpen,
 Och därför att du skickat efter doktorn,
 Hon grät af glädje, och du sjelf — jag såg nog,
 När du det minsta barnet tog i famnen,
 Hur tåren satt och lyste i ditt öga.
 Och nog jag mins, hvad du då sad' —

MODERN.

Låt höra!

GOSSEN.

"Hvad läkarns lott är rik, när med sin konst
 Han så kan skänka hjälp åt den som lider!"

Så sade du; och tyst jag bad till Gud
Att ock få bli en läkare med tiden.

MODERN.

Men, kära barn, du känner icke, du,
Hur läkarns bana är bekymmerfull,
Och hvilka svåra kunskapsprof det fordras
För att bli doktor. Han skall kunna läsa
Uti naturn så rent som i en bok.

GOSSEN.

Ack ja! Och därför just jag vill bli doktor!
Du hörde, här om da'n, hvad pappa sade:
"Att jag kanhända skulle bli, med tiden,
En skicklig läkare."

MODERN.

Mitt stackars barn!

Du vet ej, hvilka pröfningar dig vänta.
Hvem skall försörja dig den långa tiden,
Då du bereder dig till detta kall?
Din far är fattig, liksom all vår släkt;
Hvem skall dig hjälpa?

GOSSEN.

Gud, som kläder blomstren
Och föder foglarna, nog hjälper mig.

MODERN.

Näväl, mitt barn, en hvar har fått sitt pund
Att svara för. Må himlen dig beskydda,
Och goda änglar visa rätta vägen!
Förkofra dig uti naturkunskapen,
Och lef för dina örter! Jag ej mer
Skall banna dig; — men intet gräs i mjölken,
Och inga tistlar i min sköna ull!
Det säger jag! Och framför allt låt bli
Att pressa örter i min vackra bibell!

LINNÆUS OCH STOBÆUS.

och tiden led, och Carl han kom till Lund
 Och blef student och bodde hos Stobæus.⁷
 Der skulle nu han odla sina pund;
 Och flitig var han också, vår Linnæus.

I språken hade han dock ej behag,
 För grammatik han var ej klippt och skuren;
 Men han fick tag i Plinius en dag,
 Den romaren som skrifvit om naturen.

Och då, må tro, så blef det annat af;
 Nu var det ingen konst latin att lära.
 Han läste Plinius, så det gick i traf —
 Allt för hans älsklingar, de blommor kära.

Der bodde ock en annan yngling då,
 Som hette Koulas,* gynnad af Stobæus.
 Han hade lof i biblioteket gå
 Och lånte äfven böcker åt Linnaeus.

Långt efter midnatt ljus man ofta såg
 Hos Carl. — "Min Gud, han somnat har från ljuset!"
 Skrek gamla fru Stobæus, der hon låg.
 "Den der "*Smolandus*" tänder eld på huset!"

Och upp för trappan gubben skyndar sig
 Och puttrar i sin vrede: jag vill lofva,
 Munsjör, en dugtig lexa gifva dig,
 Så att vid ljus du aldrig mer skall sofva!

Nu in i rummet han sig sakta smög —
 Men hvad får han väl skåda, till sin häpnad:
 Bland böcker, staplade uti en hög,
Smolandus sitter der, i flitens skepnad.

"Jaså, jaså, han läser! — Får jag se: —
 I *mina* böcker!" — "Ack, herr arkiater,
 Förlåt mig! Koulas lånt mig dessa tre." —
 "Jaså, han lånar ut dem åt kamrater!"

Jag skall den göken lära! — Genast nu
 I säng på stund, och släck ut ljuset bara!
 Kom in till mig i morgon klockan sju! —
 Och Koulas för sitt tilltag skall mig svara." —

Och klockan hon slog sju. Linnæus gick
 Med tunga steg att för Stobæus bikta.
 Han möttes genast af en bister blick.
 "Nu lär jag väl för böckerna få plikta!" —

"Hvad läste herrn i natt? Han skref också;
 Hvad skref han? — Säg! Jag önskar veta detta."
 "Åh ingenting just — jag höll bara på
 Ett nytt natursystem att sammansätta." —

"Ett nytt system! Hvad menar han med det?
 Ha vi då inte nog utaf de gamla?
 Och *han* kan skapa oss ett nytt?" — "Hvem vet?
 I många mörka gåtor än vi famla.

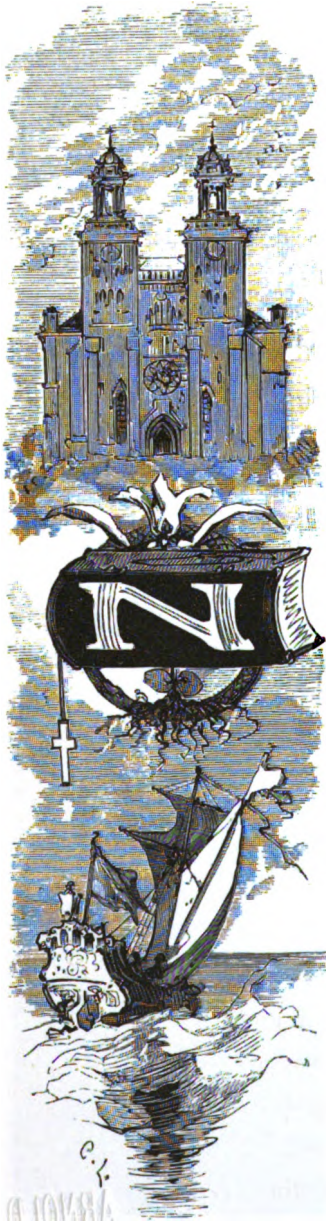
Naturkunskapen är ett haf med skär
 Och obekanta land. Man kursen mister
 Så lätt der ute; seglarn redlös är,
 Så länge hans kompass, systemet, brister.

Men forskaren sin farled känna må,
 Om han med visshet vill till målet hinna.
 Jag ordnar min kompass och tänker så:
 Den noga söker skall ock något finna."

Den gamle studsar, skarpt på honom ser:
 "Linnæus flitig är; jag tycker om'en!
 En vacker framtid visst mot honom ler —
 Kom i min famn! Var till mitt bord välkommen!"

Och Gud beskydde dig, min käre son! —
Till biblioteket nu här nyckeln får du.
Men lemna inga böcker ut i lån;
Och Koulas släpper du ej dit, förstår du!"

TILL FYRIS' STRAND.

är seglarn, efter färdens sin,
 I säkra hamnen lupit in,
 Och ankaret i botten hvilar,
 I lugn han ler åt stormens ilar;
 Och böljorna, hur vildt de slå,
 Dem hör, dem ser han knappast då.

Det är så ljuft att hvila der,
 I skydd för storm och falska skär.
 Han hafvets alla faror glömmar,
 Och fröjdebägarn lustigt tömmer,
 I goda vänners glada lag.
 Hans lif då är som en högtidsdag.

Så går i stilla lugn en tid;
 Då längtar han på nytt till strid
 Och pröfning på den fria vågen.
 Det känns så tungt och qvaft i hågen —
 Nej, ut igen ur den trånga hamn!
 O, ut i det böljande hafvets famn!

Linnæus nu i hamnen var:
 Han funnit här sin andre far,
 Och egde allt hvad han behöfde;
 Men det till ro ej honom söfde;
 En längtan växte i hans bröst
 Och manade med väldig röst:

"Stobæi rika lärdomsskatt
 Du genomforskat dag och natt,
 Och Lundaslättens blomstertegar
 Du genomsökt på alla vägar;
 Men vida rymder återstå,
 Förr'n segerkronan du skall få.

Sök öfverallt, i syd, i nord,
 Sänd spörsmål kring den vida jord;
 Till dalar, höjder, fjäll och vågor
 Ställ tusen, sinom tusen frågor;
 Med outsläcklig låga brinn —
 Och segern skall en dag bli din.

Förgät blott ej din barndomsdröm
 På blomsterkullen! Trofast göm
 Dess rika löften i ditt minne.
 Mång frö, som drömt i barnets sinne,
 Till härlig växt skall spira opp,
 Med blom och frukter högt i topp."

Då sade han: "Jag gästa skall
 Det mångbesjungna Fyrisvall,
 Der höga gudakumlen vakta
 Kring templet. Der jag vill betrakta
 Hur blommor gro i hjeltemull,
 Af tusenåriga minnen full!

Der vill jag se de blomsterland,
 Som jättesnillet Rudbecks hand
 Planterat: han som upp ur hafvet
Atlantis väckte — der begravet
 I oceanens famn det låg —
 Och vigde det vid Laugurs våg." "

Och nu på färd han sig beger,
 Och slår vid Fyris' strand sig ner:
 En främlingsfogel, känd af ingen,
 Blott tröstande på starka vingen;
 Beredd till strid mot köld och nöd —
 Men full af mod och af lefnadsglöd. "

RÄDDAD GENOM EN BLOMMA.

ellan vida fält och kullar, som ett väldigt
 silfverband,
 Böljar Fyris' å och speglar lund och
 äng och blomsterstrand;
 Och deröfver katedralen reser sig på
 klassisk grund
 Bland de gamla lärdomssalar vid den
 stolta Odenslund.

Strömmen der i hvirflar leker, svallar öfver qvarnens dam;
 Men i närbelägna staden ock en annan ström går fram:
 Det är skaran af de unga, ljusets kämpar. Fyris' våg
 Skådar ännu kämpastrider, speglar ännu segertåg.

Ingen Rolf nu sår på stranden Yrsas guld utur sitt horn;¹²
 Men gråhårig visdom sitter der och sår sitt gyllne korn.
 Ej åt dystra Asagudar blotas mer på fälten der;
 Åt Apollo och Minerva offerlunden helgad är.

Utan strid dock ingen seger; kunskap har sin strid också:
 Oförtröttad kraft det gäller, vill du segerlönen nå.
 Mången svikit i den striden, mången modet fält och flytt
 Från sin kamp vid nattens lampa, och sin bok mot plogen bytt.

Mången dock har profvet hållit, trotsat mödor utan mått,
 Tills han genomkämpat striden och det sköna målet nått.
 Sådan hjelte var Linnæus. Ingen möda honom var
 Öfvermäktig. Eld i hjertat, stål i manlig håg han bar.

Fattig, utan stöd af andra, bröt han här sitt knappa bröd.
 Vid sin bok och sina blommor glömde han sin djupa nöd.
 Om hans skor ej sulor hade — stör sak, ingen det ju såg;¹³
 Värre var med slitna rocken: armodet i dagen låg.

Väl han lärt sig att försaka, från sin spåda barndoms dar.
 Vekling var ej Carl Linnæus; han naturens son ju var.
 Och ett år, i flit och vakor, utan knot han härdat ut —
 Dock, när bågen späns för mycket, brister den likväl till slut.

Svälta kunde han och frysa; gå omkring och tigga — nej,
 Det allena han ej lärt sig, tigga kunde han ju ej.
 Mörker, öfverallt blott mörker, hvart han vände nu sin blick.
 Modet flyktat, i förtviflan mot sin undergång han gick.

Kommer så ett bref från hemmet, och med denna dom uti:
 Skynda hem, min son, ej längre mäktar jag att stå dig bi.
 Örtkunskapen må du lemna, söka bergning hvar du kan.
 Tag farväl af dina blommor — blommor föda ingen man!"

"O, min barndoms dröm!" — han klagar — "gyckel var ditt
 löfte blott!

Trogen var jag mina blommor, men till lön jag armod fått.
 Sol behöfver allt som lefver; min förhoppnings sol gått ner:
 Kolmörk natt omkring mig hvilat, ingen stjerna mot mig ler.

Moder, moder, hvarför prydde du med blomster vaggan min?
 Fader, o hvi förde du då mig i Floras lustgård in?
 Templets port din hand nu stänger. Törstande på öknens stig
 Jag likt Ismael försmäktar; ingen ängel räddar mig!"

Ner till blomstergården gick han nu, med sorg uti sin håg,
 Och han tyckte hvarje blomma tårögd upp mot honom såg;
 Kom han så till en, som skönast lyste i sin rika skrud:
 Skimrande af guld och purpur, stod hon smyckad som en brud.

Och han böjde sig och sade: "Dig, du fagra, vill jag ta,
 Som ett minne från min lustgård, då jag nu skall hädan dra."
 Kring den veka blomsterstängeln med sin hand han fattar nu —
 Då en röst han hör bakom sig: "Yngling, håll! Hvad dristar du?"

Hotande med stränga blickar, vörtnadsvärd, en man der står,
 Klädd i fotsid dräkt; från hjessan går ett svall af silfverhår.
 "Jag har ansat dessa kära" — svarar ynglingen — "jag väl
 Må en enda då få ega, när jag säger dem farväl!"

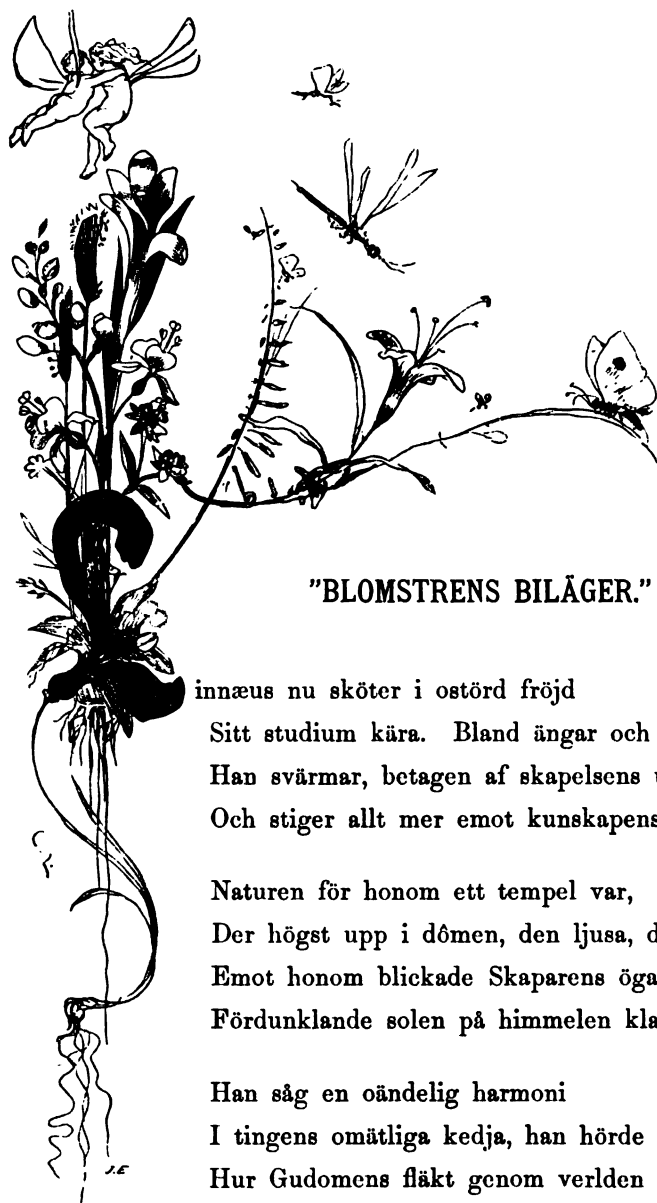
Och med klara, sköna ögon han så varmt på gubben såg,
 Att med ens till sommar byttes vintern i den gamles håg;
 Och han talte om naturen och dess under med en röst,
 Så att gubben liksom tyckte vårluft fläkt i sitt bröst.

När han nämnde hur han kommit, fattig främling, hit från Lund,
 Nämnde hur mot armodsklippan nu hans farkost gått i grund,
 Smög en tår i gubbens öga: "Unge vän" — han gaf till svar —
 "Kom och gästa i min boning; för oss begge rum jag har!"

Och till gubbens hem, det lugna, nu den unge följa fick:
 Det var löftesrika våren, som vid vinterns sida gick. —
 Underbara tingens ordning! Öfver allt din makt vi se!
 Utan denna blomma kanske aldrig Sverge egt Linné. —

Så den kända sägnen täljer — diktad ej, ty sann den är,
 Glöms ej heller bort, ty häfden den till sena åldrar bär. —
 Fråga ej hvad hette blomman; ingen nu den nämna kan.
 Men den gamle hedersmannen? Olof Celsius hette han."¹⁶

"BLOMSTRENS BILÄGER."

innæus nu sköter i ostörd fröjd
 Sitt studium kära. Bland ängar och lunder
 Han svärmar, betagen af skapelsens under,
 Och stiger allt mer emot kunskapens höjd.

Naturen för honom ett tempel var,
 Der högst upp i dômen, den ljusa, den höga,
 Emot honom blickade Skaparens öga,
 Fördunklande solen på himmelen klar.

Han såg en oändelig harmoni
 I tingens omätliga kedja, han hörde
 Hur Gudomens fläkt genom världen sig rörde
 Och ingöt sin lefvande kraft deri.

Hvarthän hans forskande öga såg,
 Han fann hur den makt, som vi kärlek kalla,
 Är lifvets källa för slägtena alla,
 I jord, i luft och i hafvets våg.

"Hvart lefvande väsen, från pol till pol,
 Blef danadt att kärlekens sällhet få röna —
 Och vårsolens älsklingar, blomstren, de sköna,
De skulle ej värmas af kärlekens sol?

Sjelf masken, den blindas, som krälar i stoft,
 Ju trår att sitt lif med en makes förena —
 Och *det* skulle nekas de väsenden väna,
 Som bada i strålar och andas i doft?"

Han sade, och gick nu, en sommardag,
 När fälten i rikaste fågring sig prydde,
 Att spörja, om kärleken äfven tydde
 I blommornas rike sin eviga lag.

Då öppnades plötsligt hans siareblick;
 Ett skimmer af skäraste ljus från det höga
 Belyste hans väg, och med strålände öga
 I skapelseboken han läsa fick.

En lifvets mystèr för hans blick der låg,
 Ett afslöjadt under, med gudastämpel:
 Hvar blomkrona, skapt till ett hymens tempel,
 Hans öga med undrande häpnad såg.

Han såg, hur i luftiga, sköna loft
 De signade blomstergenier logo
 Och kärlekens renaste offer togo,
 På bäddar af guld och eteriskt doft.

Han såg, hur *Nymphæa* ur böljornas famn
 Steg upp att besegla sin ljufliga trängtan;"
 Han såg *Vallisneria* kärligt i längtan "
 Förbida sin make ur djupets hamn.

Och undret han såg, hur vid solgudens smek
 Små blomsterbarnen till lifvet gingo
 Och dopet ur morgonens daggsålar fingo,
 Vid foglarnas sång och sefirernas lek.

Då fylles af tjusning hans klappande bröst.
 Betagen af skapelsens härliga under,
 Han glömde med ens alla lidandets stunder,
 Och prisade Herran med jublande röst;

Ty gåtan är löst, som i tusende år
 Har gäckat naturens forskare alla. —
 Nu föddes *Systemet*, som ej skall falla,
 Så länge en blomma ur jorden går."

I FAKULTETEN.

e professorer sutto tillsammans nu, en dag,
I fakultetens sal och öfverlade.
Man frågor ventilerat af hvarjehanda slag;
I lugn om allt man sig förenat hade.

Till slut tog Rudbeck¹⁹ ordet och
talade så här:

"Om botaniken nu vi må be-
stämma.

I veten vår adjunctus, Rosén, i
Holland är;

Och Preutz är ej i örtekunskapen
hemma.²⁰

Hvem skall nu föreläsa? Jag en vill föreslå" —

Han fortfor — "den är skicklig mer än andra:
Linnæus, Carl, Smolandus." — "Hvad säger bror? Åh hå!" —
"Näväl, hvad har man att hos honom klandra?" —

"Att han är karsk och flitig, jag icke neka vill" —

Den andre sade — "men ett fel han eger:
Jag räds, en skruf har lossnat. I kännen säkert till
Hans tokeri om *Växternas biläger*?

Att Skaparn i sin vishet gaf *djuren* skilda kön,
Det veta vi; men att vår Herre gifvit
Åt *hø* och *halm* det samma, se detta är ett rön,
Som ensamt för Linnæus yppadt blifvit!

Biläger firas endast i konungarnas slott;
Det namnet därför hållas må i ära.
Mig synes här Linnæus begått ett högmålsbrott;
Och strängt han borde näpsas för sin lära." —

"Tvärt om, han borde hedras; han löst ett svårt problem,
Och du bedömer saken alltför galet.
Man borde högt belöna hans *Sexualsystem!*" —
"Med fribröd ja, och det på hospitalet!" —

"Nå nå, nå nå, min broder, nu skär du till bastant!
Säg, har du sett *Systemet om naturen?*"²¹ —
"Åh jo, den galna skriften är äfven mig bekant,
Der menskan stälts i samma klass som djuren!

Kan detta ock du gilla? Hvasa'? Det synes mig
 För sådant tokeri man borde skrapa'n." —
 "Hvar enda rad är snillrik!" — "Jag då lyckönskar dig,
 Att du på gamla dar blef slägt med apan!" ²²

"Att mannen löper vilse" — en annan afbröt här —
 "Det kan en hvar väl se. Att vinna tiden
 Och sluta denna tvisten, votering jag begär:
 För min del röstar jag, att karln är vriden." ²³

Men nu tog preses klubban och den i bordet slog;
 Han fann, det gick för långt åt detta hållet.
 Och dermed diskussionen en snöplig ända tog —
 Och den kom aldrig in i protokollet.

DOCENTEN OCH ADJUNKTEN.

gästfritt hem hos Celsius, hedersmannen,
 Der bodde Linnæus nu, och dag från dag
 Allt mera kär han blef för den gamles hjerta.
 "Naturen mätt åt honom af eld och snille
 Ett högre mått än vanligt" — så hördes ofta
 Den gamle säga. — "Skapad att banor bryta
 För vetenskapen, skall han vår stolthet bli
 En gång, helt visst; men solsken och luft
 och skydd

Må plantan hafva, om den skall frukter bära." —
 Och Olof Rudbeck tog i sitt hägn Linnæus
 Och sade: "Åldrig jag är och behöfver hvila.
 Tag du min plats i katedern; ingen här
 Förmår att täfla med dig i naturkunskapen." —
 Den unge docenten skötte sitt värf med heder;
 Ån mer dertill: hans lågande snilles eld
 Elektriskt slog och väckte till forskningsifver
 De andras sinnen. Drog han kring fälten ut,
 Att helsa blomsterverlden, studenter i mängd
 Der svärmade honom kring, som bin kring visen;
 Och tydde han från höga katedern se'n
 Sitt växtsystem och blommornas kärlekssaga,
 Hvert ord då fångades upp med girig lystnad.
 Man liksom kände i luften här att solen
 Höll på att bryta den dimmiga natt, som höljde
 Naturens tempelsal; och den unge siarn
 Man ärade re'n med namnet: Blommornas kung.

Men skuggan följer den som mot ljuset går,
 Och afund den som medgångens sol bestrålar.
 Linnæi lärjungskara från dag till dag
 Allt mera växte; hans lärosal var full,
 Då tomma voro de andras. Harm det väckte,
 Och molnen skockade sig kring den unge lärarn.²⁴
 Der fans en man, som mäktiga vänner hade;
 Rosén han hette; en välbestäld adjunkt.
 Fast underlägsen Linnæus i örtkunskapen,
 Han redo var att stöta docenten undan.

Begåfvad rikt med snille och handlingskraft,
 Han brann af lust att hölja sitt namn med ära.
 Nu fruktade han att se sig med ens fördunklad
 Af denna strålande fränlingssol, hvars glans
 Bröt fram så djerft på den lockande täflingsbanan;
 Och, stödd af de mäktiges gunst, han lyckades snart
 Att skilja förhatlig rival från lärareplatsen.
 Det slaget drabbade hårdt den ädles hjerta.
 Sin lyckas stjärna såg han för alltid släckt
 Och fann sig dömd att på nytt i armod sjunka.
 Hans sinne, stålsatt i mödor och kamp och nöd,
 Sig reste vulkaniskt upp mot de mörka planer,
 Och vredens furier göto sitt gift i hans blod.
 Så möter han nu sin rival. En demonisk makt
 Med ens honom fattar: förnuftet för lidelsen flyr;
 Han tror sig en mördare se, som vill åt hans lif;
 Han drager sin värja, och rusar i vredesmod
 Att kräfvat en blodig hämnd på den man honom störtat.
 Om ej i den ödesdigra minuten nu
 Försynen sändt en hand, som hejdat hans yra —
 Hvad slut hade tvisten fått? — — Med förtvifladt sinne
 Linnæus till hemmet gick, och i barmen sjöd
 Ännu hans hetsiga blod. Då träder han in
 I rummet sitt, det fredliga; ser sina blommor,
 De kära gestalter, solens älskliga barn
 Och fridens sköna symboler. Nu med ens
 De onda andarna fly ur hans bröst, som fordom
 Ur Sauls bröst de flydde för Davids harpa;
 Och åter han var nu, som förr, den fredlige, blide,

Den fromme, som ej hade hjerta att trampa en mask,
 Ån mindre, nära ett dödligt hat mot en like.
 Han händerna knäppte till bön och tackade Gud,
 Som räddat hans fot från fall, och han gjorde ett löfte
 Att aldrig i lifvet mer på en ovän hämnas. —
 Men gjordt är gjordt: en fläck på sitt namn han satt,
 Och längre han kunde ej dväljas i lärdomsstaden.²⁵

Nu var der beslutet att sända på forskningsfärd
 Till polens krets och nordliga fjällarnas trakter
 En kunnig man; men ingen vid lärosätet
 Der fans, som lämplig var och som vågade på
 Att gripa sig an med den långa och vådliga färden.
 Linnæus ensam, hänförd af forskningsifver,
 Förutan tvekan tog sig det värfvet an.
 Han glödde för äran; och fläcken, som satt på hans namn,
 Han svurit att plåna den ut med lysande bragder.

TILL HÖGA NORDEN.

vem rider så hurtigt på trafvaren der
 Mot norden, i enslig färd?
 Ej krigarens välkända dräkt han bär,
 Han bär icke lans eller svärd;
 Men modigt han skyndar på okänd stråt
 Mot mödor och faror och dolda försåt.
 Om lifvet det också gälde —
 Framåt bara! Raskt framåt!

Han kännes igen på den lågande blick.
 Vid Fyris du såg honom sist,
 Den stunden, då bittert han pröfva fick
 Hur mäktig är afundens list.

Du såg hur han, sårad af hatets tand,
 Drog värjan till hämnd, men vid afgrundens rand
 Ifrån det svindlande fallet
 Blef ryckt af en räddande hand.

I forskningens tjenst han på nytt sig stält;
 Och nu i den sjungande vår
 Från Uplands, de luftiga, vida fält,
 Den hastande färden går
 Till Ångermanelfvens beprisade land,
 Der Necken vid fagra Sollefteå strand
 På harpan spelar, som fordom,
 Så ljufligt, vid stjernornas brand. —

Mot ljuset vill örnen: i blånande höjd,
 I kretsar allt högre det går.
 Ju högre, ju högre, dess större fröjd,
 Och friare vingen slår.
 Så går nu den unge forskarens tåg.
 Bland fjällhöga berg, öfver hed, öfver våg,
 Att skåda naturens under,
 Han drogs af oändelig håg.

Högt upp emot Lappland, der vintern lång
 En natt utan afbrott är,
 Och vår och sommar på samma gång
 Springa opp öfver land och skär

Och locka med strålar af magisk glans
 Allt lif i naturen till bröllopsdans; —
 Dit hän utan rast han ilar,
 Att binda sin äras krans.

Till Luleå kom han, när midsommarsol
 Sin strålring kring fjällen slog
 Och jagade natten från isig pol,
 Och plöjde med gyllene plog:
 Der bäfrarne timra i frid sina hus,
 Der Sylvia sjunger vid snöbäckens brus,
 Och svanen i brudsäng sofver,
 I skimmer af polhimmels ljus.

För honom ej fara fans så stor,
 Att den hejdade vandringens gång:
 Ån djerft öfver brusande ström han for,
 Ån kröp han på svigtande spång.
 Han skydde ej vaka, han skydde ej svält,
 Ån flög han i ackjan på isiga fält,
 Ån skref han vid polskenslampan
 Sin dagbok i dvärggranens tält.

På Thules granitrygg han klängde sig opp
 Och såg i den drömmande natt
 Hur soln på de skinande fjällarnes topp
 Som en strålande gullkrona satt.

Och mot vester allt mera han sträckte sitt tåg,
 Der de väldiga hvalarnas rike låg,
 Och der hafvet och himmelen smälte
 Tillsamman i blånande våg.

Så vände han åter, på byten rik;
 Och stolt som en kung han var.
 Han vände tillbaka, en kämpe lik,
 Som hem ifrån striden drar.
 Med mil tre hundra han mätt sin färd.²⁶
 Sin seger han vann ej med blodigt svärd —
 Dock lifvet det ofta gälde;
 Sin lager *den* var han värd.

Trofeer han samlat i tusental
 Af skatter från sjö och fjäll,
 Från dvärgarnes rike och trollens sal,
 Och Lapparnes skogar och tjäll.
 Men när han till Dalarnes bygder hann,
 Den vänaste blomman till slut han fann —
 Och det var en blomstrande tärna,
 Och han hennes hjerta vann.

LINNÆUS OCH LINNÆA.

I Dalarnes bygd, den sköna,
Der vandrar, en aftonstund,
En flock af förtrogna vänner,
Att skörda i Floras lund.

Så ljufligt det är att svärma
I ungdomens sommardag,
Och plocka de fagra blomster,
Och tyda naturens lag.

Som morgonens skyar skingras
 Af vinden på himmelens ring,
 Den glädtiga flock nu sprides
 Bland dalar och berg omkring.

Och snart i en lund allena
 Sig villar ett älskande par,
 Och endast de dunkla häckar
 Till stumma vittnen man har.

Hvad hviska de purpurläppar,
 Hvad tolka de blickars glöd?
 En saga om saliga drömmar
 Och trohet i lif och död. —

Nu böjer han sig mot marken,
 Den lycklige svärmaren der,
 Och fattar en blomsterranka:
 Hans älsklingsblomma det är.

Och så till sin mö han talar:
 "Betrakta de kalkarna två,
 Hur, sällsamt tillsammans vigda,
 De gunga på samma strå."

Likt tvenne lyckliga makar,
 Som svurit hvarandra tro,
 De danats att genom lifvet,
 Förenade, bygga och bo.

När solen den ena väcker
 Till lif och strålande hopp,
 Då slår, i lycksalig bäfvan,
 Den andra sitt öga opp;

När sorgset den ena sänker
 Sitt hufvud mot tufvans grund,
 Då dignar, med bleka kinder,
 Den andra i samma stund.

O, låt oss som dessa bägge
 Till ett förena vårt lif!
 O säg, vill du bli min Linnæa,
 Mitt älskade, trogna vif?

Jag lofvar att huld dig vara
 Och aldrig ditt hjerta bedra.
 Säg, vill du mig älska i döden?" —
 Och tärnan hviskade: "Ja." —

Bland alla de örter, som lockat
 Vår hjelte med forskningens lön,
 Fans ingen af Floras döttrar
 Som Sara Moræa så skön.²⁸ —

Hvad fynd nu de andra gjorde,
 Man vet ej; *den* blomman dock var,
 Bland Dalarnes alla blomster,
Hans vackraste exemplar.

FADERN OCH DOTTERN.

och doktor Moræus i Falu stad

Till sin dotter talade så:

"En riddersman har begärt din hand.²⁹

Du vet hvem jag syftar på.

Den friaren är båd' förnäm och rik.

Hvad kan du begära mer!

Ej mände du skjuta ifrån dig nu

Den lycka som mot dig ler."

Men dottern svarade: "Fader god!

Du vet hur jag håller dig kär,

Du vet hur jag ock för din viljas bud

Den djupaste vördnad bär;

Men nu du fordrar utaf ditt barn,
 Hvad icke jag lyda kan.
 Hur rik och förnäm den friaren är,
 Så blir han dock ej min man!" —

"Du har då, kanhända, en annan kär?
 Förtro det, mitt barn, åt din far!"
 Med hviskande stämman hon svarade: "Ja,
 Mitt hjerta jag bortskänkt har."

I rosor glöder skön jungfruns kind,
 Då hon nämner den älskades namn,
 Och blyga blicken i tårar höljs,
 Och hon sjunker till faderns famn.

Med ens han förstummad står. I hans bröst
 Der kämpas så tyst en strid;
 Den väger en stund mellan faderns makt
 Och älskade dotterns frid.

Och nu han tager till orda så:
 "Mitt barn, hvad har jag väl sport!
 Hvi tog du då icke din fader till råds?
 Hvi har du mig detta gjort?"

Du går mot ett lif af sorger fullt:
 Ett lif utaf brist och nöd.
 Hvad är han, den yngling, som dårat dig så?
 En fattig student, utan bröd.

Jag vet han är flitig och odlar med id
 De gåfvor af himlen han fått;
 Jag vet att ett ädelt hjerta han har,
 Och snille i öfvermått;

Men, ack, i vårt land blef det forskarens lott
 Att sträfva förbisedd och glömd!
 Af blommor och stenar det blifver ej bröd; —
 Till armod och sorg är han dömd.

Den make, jag ämnat dig — märk det väl —
 År en högboren riddersman;
 Den andre — till sådan en ärans höjd
 Ej någonsin hinner han!"

Men dottern hon svarade: "Sjelf du sagt,
 Af höghet ej lyckan beror.
 En främmande gäst i de rikes slott,
 Hon helst uti hyddan bor. —

Ett trofast och redligt hjerta förvisst
 År mera än perlor och guld.
 Jag nöjs med den vän, som mig himlen skänkt;
 Jag vet att han blifver mig huld." —

"Nå väl, dig ske som du vill, mitt barn;
 Du fritt må följa ditt val.
 De band, som knytas af våldets hand,
 De ofta brista med qual.

Ej vill jag dig tvinga. Ditt hjertas rätt
Är helig; du sjelf dig rår.
Jag rädes likväl att den väg, du valt,
Mot sorgfulla öden går!"

SKILSMESSAN.

ommarn re'n ifrån åker och äng
 Flyttat till ladan och logen.
 Blomstren sofva i frostig säng,
 Sången tystnat i skogen.
 Nu till sitt fädernehem igen,
 Bort från sin vän
 Måste Linnæus fara.
 Hårda pröfningar stunda än.

"Väl har jag vunnit mitt hjertas skatt;
 Men hvarthän jag må spana,
 Döljes min framtid i kolmörk natt.
 Hur skall jag rödja min bana;
 Hvar skall jag plöja och hvar skall jag så,
 Hvert skall jag gå,
 Att för mig och min maka
 Lyckans säde jag skörda må?"

Så han klagar. Men vekling blott
 Modlöst suckar och qvider;
 Den, som har hjerta i bröstet fått,
 Klagar ej blott, men strider.
 Full af förtröstan och ungdomsvarm,
 Sväller hans barm;
 Fram genom stridens stormar
 För han sin fana med säker arm.

Bort från sitt fattiga fädernesland
 Vill nu Linnæus draga.
 Längtar till Hollands bördiga strand,
 Segrarens lön att taga.
 Der håller forskningen nu som bäst
 Jubelfest;
 Der är nu världens orakel:
 Boerhaave heter dess öfversteprest.³¹

Afskedsmötet beramadt är —
 Sorgestund för dem båda!
 Se'n ut på färden! Och hvem vet när
 Åter hvarann de få skåda?
 Falsk är vågen på lifvets haf:
 En går i qvaf,
 En går med fulla segel;
 En vinner kronor, och en blir slaf.

* * *

Dagen slocknat i purpursky,
 Stjernan glimmar på fästet,
 Qvällen hvilar kring stad och by,
 Fogeln slumrar i nästet.
 Sida vid sida de unga två
 Svärmande gå
 Fram genom månljusa dalen.
 Intet öra dem lyssnar på.

Ömma hviskningar, hörda blott
 Af den tigande lunden,
 Tyda hjertats saliga lott
 Nu i drömmande stunden.
 Sorgens moln för kärleken flytt;
 Jorden på nytt
 Har för de älskande tvenne
 Sig till ett himmelskt eden förbytt. — —

Först från sin svärmande, ljufva dröm
 Vänder Linnæus tillbaka,
 Talar nu med en röst så öm:
 "O, du vill blifva min maka,
 Dela med mig mitt knappa bröd,
 Lika i nöd
 Som under medgångens dagar,
 Följa mig troget i lif och död!

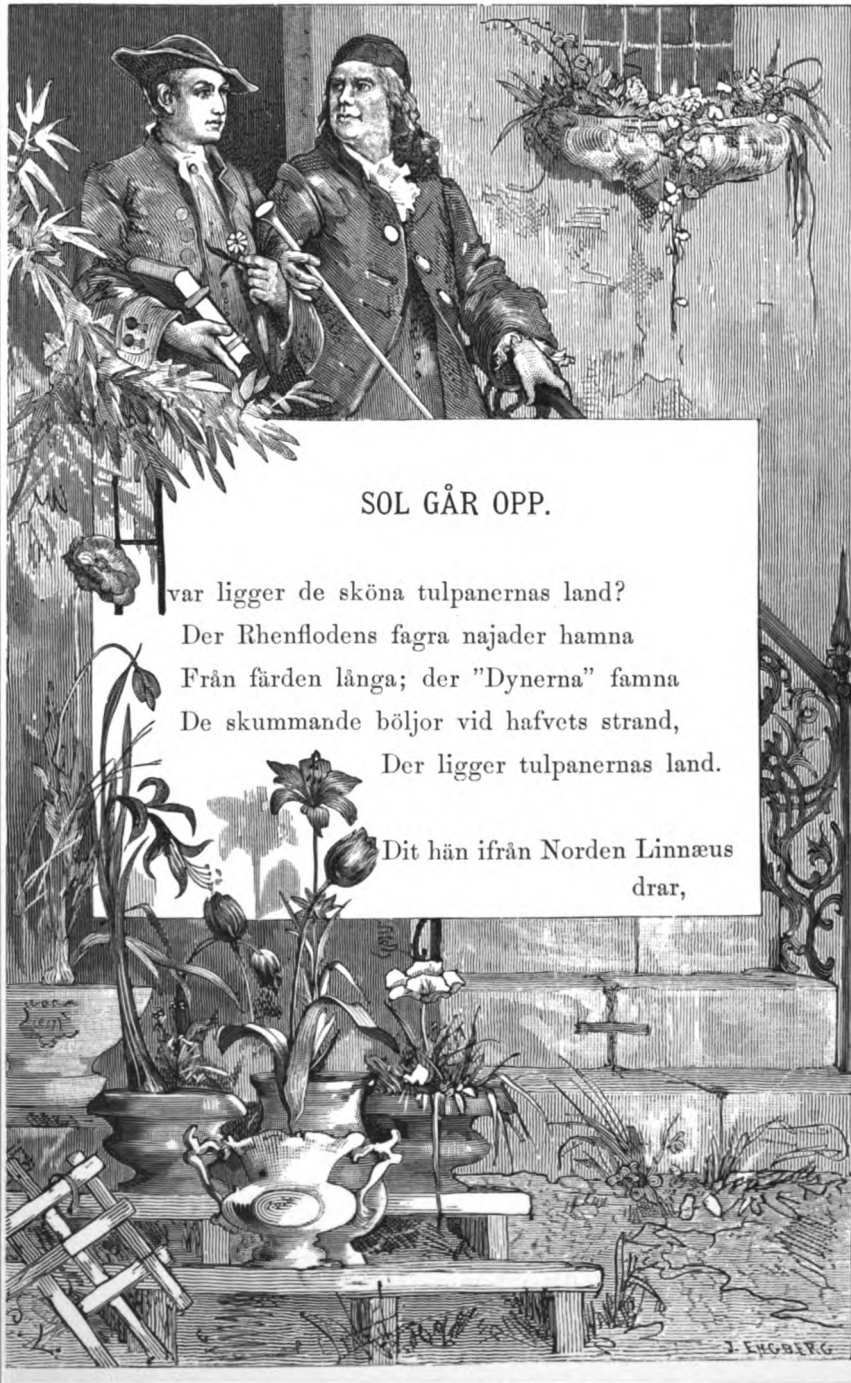
Ack, hvi gaf mig ej lyckans gud
 Rikdomens lysande håfvor,
 Att jag finge min sköna brud
 Åra med gyllene gåfvor!
 Allt från min barndom jag fattig var;
 Stolt jag dock bar
 Bördan, som låg på min skuldra —
 Nu för min ringhet jag blygsel har." —

"Sörj ej" — svarade tärnan då —
 "Rikedom aktar jag föga.
 Högboren ädling jag kunde väl få;
 Men då ditt milda öga
 Kärligt och trofast emot mig ler,
 Skatter jag ser
 Lysa ur hjertats grufva:
 Rikare offer än guld det ger.

Rang utan dygd är en ömklig skrud,
 Buren att dåra verlden.
 Hellre jag blefve en fattig mans brud,
 Än jag mig vigde åt flärden.
 Din i lif och i död jag är.
 Du är mig kär;
 Du, som har blomstren så kära,
 Blommor också i ditt hjerta bär." —

Så de svärma i sällt förbund.
Löften mot löften svara.
Ljufva bikter ur dunkel lund
Fly mot de stjernor klara.
Kärlek, naturens högsta mystèr!
Helig du är.
Ve den, som dig föraktar!
Dödens köld i sin barm han bär.

SOL GÅR OPP.

var ligger de sköna tulpanernas land?

Der Rhenflodens fagra najader hamna

Från färden långa; der "Dynerna" famna

De skummande böljor vid hafvets strand,

Der ligger tulpanernas land.

Dit hän ifrån Norden Linnæus
drar,

Att läsa och forska i skapelsedikten,
 Och lyssna till ljuflika blomsterbikten,
 Der Flora sitt rikaste tempel har;
 Till Holland sin väg han tar.²²

Det land har sin saga se'n fordom tid,
 Då väldiga härar om makten slogos,
 Och städer brändes och fästen togos; —
 Nu kämpades der, under fridens egid,
 I bildningens ädla strid.

Och Boerhaave, Swieten, Gronovius der,
 Som ärade hjältar, i striden lyste.
 Hvad skatter af lärdom det folket hyste,
 Hvad frukter, ännu i den tid som är,
 Den yppiga stammen bär!

Till Harderwyk drog nu Linnæus åstad,
 I "*ars medicinae*" att speciminera
 Och rättighet vinna att praktisera.
 Der tog han med heder sin doktorsgrad,
 Och for så till Leydens stad. —

"Hvad vill denne främling, som der ses gå
 Och spana och forska med eldigt öga?" —
 "Han säger sig kommen från Norden höga,
 Han tror sig naturens bok förstå." —
 "Nå, det må vi pröfva på!"

På qvistiga frågor man nu ej spar;
 Men profvet han höll, så att häpnad det väckte.
 Hans blick i naturen djupare räckte,
 Ån förr någon hunnit; hvart enda svar
 För honom en seger var.

Och Hollands rikaste blomsterdrott,
 George Clifford — hans minne må äras i sången —
 I gyllene kedjor tog främlingen fången,
 Att bo som en furste i Hartecamps slott,
 Och lefva för forskningen blott.³³

Man grubblat och sökt, under seklernas lopp,
 Att tyda naturlifvets gåtor, man samlat
 Dess tallösa skatter; men redlös man famlat
 Om klaven att lösa dess chiffer opp; —
 Man spanade jämt utan hopp.

Då slår genom mörkret en blixtnad dag;
 Linnæus ger ut sitt *System om naturen*:
 En skrift, till odödlighet aflad och buren;
 Naturrikets eviga samhällslag —
 En verldsbok i sammandrag.

Den äldrige Boerhaave fröjdades och ler,
 Och sluter den unge med tårar i famnen,
 Och säger: Min farkost går snart in i hamnen.
 Jag gjort hvad jag mäktat — du mäktar dock mer;
 Åt dig jag min spira nu ger! —

Åt snillrika verk både nätter och dar
 Linnæus nu offrar. Så växte hans rykte,
 Ju mera han skref och ju mera han tryckte.
 Beundrad och älskad af alla han var;
 Man honom på händerna bar.

Och vidt genom världen från Hollands strand
 Flög namnet Linnæus. Nu täflade stater
 Och akademier och rika magnater
 Att binda den främling med gyllene band; --
 Men trogen han blef sitt land! --

BLOMMAN, FJÄRILN OCH FOGELN.

Nu trenne år förgingo, men ej han kom igen,
 Den unge forskarn från sin färd, den vida.
 "Helt visst han fått der ute en fager hjertevän,
 Som håller honom fångslad vid sin sida,"
 Så klagades i hemmet; men den som sörjde mest,
 Det var den väna blomman, som var vid honom fäst.
 Hur hårdt hon mände för sin kärlek lida!

Bland nejdens blomsterskaror det sqvaller redan flög:

"En lilja stolt och rik hans hjerta vunnit."

Och snart en clak hiskning till hans Linnæa smög:

"Sin ed han glömt, hans kärlek har förbrunnit.

Den gossen har ej älskat, som kan bli borta så;
 Du aldrig mer i lifvet skall honom återfå;
 För alltid från sitt land han har försvunnit!"

Och nu der kom en fjäril, så prunkande, så grann,
 Slog bugter kring den blomstertärnan veka.
 Bland nejdens alla fjär'lar förnämst hon honom fann;
 En blick hon kunde honom ej förneka.
 "Tag mig till vän" — han sade — "för den som dig har glömt!
 Jag trogen skall dig vara och älska dig så ömt!"
 Men blomsterflickan lät sig ej beveka.

"Nej tack, du fladderfjäril! Till någon annan flyg,
 Som bättre dâras kan" — hon höres svara —
 "Min trohet är ej sömmad af lögnens sköra tyg,
 Och dina fagra löften kan du spara.
 Den kärlek, vi besvurit, så hastigt ej förgår;
 För lifvet blef den fostrad, och ej för några år.
 Må himlen mig för tviflets gift bevara!"

Helt nära satt en fogel och hörde deras tal.
 Till flygt han lyfter sig på lätta vingar;
 Han far med nordanvinden; utöfver berg och dal
 Och öfver blåa vågor han sig svingar.
 En qväll mot Hartecamps lunder han sänker vingen ner,
 Der mellan liljesångar han blomsterkungen ser;
 Och så hans helsning nu i luften klingar:

"Hör mig, o hör!

Vingade sångarn vill budskap dig bära,
Helsning han för ifrån vänner så kära,
Kommer från nord,
Bringar dig bud från din fosterjord.

Mins du väl än

Vännen den fagra i rosenlunden,
Minnes du eden i kärleksstunden,
Mins hur du bjöd
Handen till trohet i lif och död?

Är hon dig kär,

Skynda, o, skynda till hemmet tillbaka!
Smilande lismare kring henne vaka,
Fulla med svek,
Lockande ljufligt med älskogssmek.

Dröj icke så,

Fresta ej så hennes blödande hjerta,
Vacklande re'n! I förtviflans smärta
Slocknar dess glöd.
Kärleks förtviflan är trohets död." --

Så ljud den helsningssången i tysta qvällens stund;
Och främlingen gick hem, så tung i hågen.

Den natten i hans öga ej kom en enda blund,
Ty sömnens gud är sorgen ej bevågen. —
Och önskar du att höra, hvem lilla fogeln var,
Så vet han heter Ryktet; och vingar det ju har,
Och flyger kring så lätt som vind på vågen.³¹

FRESTELSEN.

Innæus i Hartecamps park nu går,
 Med qual i sitt blödande bröst.
 Omkring honom sommarn i fägring står;
 Men i hjertat är kulan höst.
 Han helsas af alla de blomster små,
 Der nicka i vindens lek;
 Men rosorna tyckas i tårar stå,
 Och liljan af sorg är blek.

Tulpanernas sängar han vandrar förbi,
 Der de stråla mot solen så skönt.

Det doftar, det surrar af humla och bi,
 Det skiftar i gull och grönt;
 Men drömmande går han; det bud han fått
 Hans glädje förjagat har.
 Han trivdes ej mer uti Hartecamps slott,
 Till hemmet hans längtan drar.

"Ack, är det väl sanning, hvad ryktet sagt" —
 Han brister i klagan ut —
 "Har tiden väl öfvat en sådan makt
 På den, som till lifvets slut
 Mig svurit att huld och trogen förbli? —
 Jag vill ej på ryktet tro —
 Dock all min glädje den är nu förbi,
 Och tvifvel i hjertat gro.

För länge, för länge jag bidat har
 I Floras förtrollade verd.
 Dess fängslande fågring har hållit mig qvar
 Och hindrat min återfärd.
 Nu tid är att hasta ur tjuserskans famn;
 Tillbaka till hemmet jag trår!"
 Då hör han ur lunden ropas sitt namn,
 Och Clifford emot honom går.

"Jag kommer och bringar en helsning här
 Från Leydens orakel, min vän!" —
 "Från Boerhaave! O, hvad jag har honom kär,
 Den störste bland store män!
 Hvad vill han, hvad önskar han? Säg mig det blott!" —
 "Han eder vill se som gäst,
 Tillsammans med mig, i sitt sköna slott;
 Der blir en familjefest." —

"Hur högt han mig hedrar, den ädle man!" —
 Linnæus nu gifver till svar —
 "Hos honom jag vägen till eder fann;
 Min lyckas stjärna han var.
 Jag tacksamt vill kyssa den ärades hand,
 Vill ännu en gång honom se,
 Förr'n åter på färd till mitt fosterland
 Jag snart mig måste bege."

Men Clifford svarade: "Tänk icke på
 Det land utaf frost och snö!
 Hos oss ni för alltid dröja må;
 Här skolen I lefva och dö.
 Här är edert rätta fädernesland;
 Eder ära den ock är vår.
 Den skall flyga kring verlden från Hollands strand,
 Så långt som vår flagga når.

Edra öden ni täljt mig, med blödande själ:
 Hur armod och sorg eder följt,
 Och hur afund ständigt har trampat er hæl,
 Och er bana med tistlar höljt.
 O, hvad båtar att bygga sin framtids hopp
 På den väg, som till motgång bär!
 Här gror eder lycka, här sväller dess knopp;
 Den skall öppna sin blomkrona här!

I strålände fågning dess sköna blad
 Skola prunka i gyllene skrud:
 Den rikaste tärnan i Leydens stad
 Är korad åt eder till brud;
 Ty vår Boerhaaves hjerta ni vunnit har,
 Och sin dotter åt eder han ger;
 Till son och till arfving han eder tar,
 Om ni här vill slå eder ner."³⁸ —

Den helsningen kom som en hvirfvelvind.
 Linnæus förstummad står.
 För den lott honom väntar han är icke blind,
 Och hans hjerta så häftigt slår.
 Han tänker på all den motgång och strid,
 Han haft i sitt fädernesland,
 Och på lyckan som nu honom vinkar, så blid,
 Med lager och guld i sin hand.

Han tänker på kärestan sin: Männ' än
 Hon trogen mig är och huld?
 Ack nej, hon har valt sig en annan vän! —
 Det är min, icke hennes skuld.
 Min rätt är försutten, min lycka förbi:
 Tre år ha ju redan förgått,
 Se'n hemmet jag lemnat; hon åter är fri³⁶ —
 Jag skyller mig sjelf min lott!

Om åter jag drager till hemmet, jag ser
 Hvad strid som väntar mig der:
 I Sverge mot mig ingen lycka ler,
 Dess mark ingen frukt mig bär.
 Och har jag väl rätt att, för kärlekens kraf,
 Bereda ett lif af nöd
 Åt den, som sin hand och sitt öde gaf
 Åt mig — hennes framtids stöd? —

Och Clifford talar så fagra ord
 Och prisar hans lyckliga lott,
 Då han lemnat sin fattiga fädernejord,
 För att vinna en brud och ett slott.
 Och derpå de skiljas. Linnæus går
 Att åt plantorna egna sin vård,
 Der det blommande Paradisträdet står,
 I de gyllne orangernas gård.

Det reser sin krona mot soligt loft,
 Det prunkar i svällande skrud,
 Der ångar en underbart rusande doft
 Kring den tropiska blomsterbrud.
 För första gången på Hollands strand
 Hon nu sina blommor bär.
 Linnæus dem drifvit med egen hand;
 Som en dotter hon är honom kär.³⁷

Han skådar så nöjd på klenoden sin,
 Och mönstrar den, blad från blad.
 Då träder en främling i gården in
 Och helsar så fryntlig och glad:
 "En skänk från ert hemland man sändt er här:
 Hvilken doft från de blommorna små!" —
 "Hvad ser jag! Linnæa, min älskling, det är!³⁸
 Hvem har sändt dig att pröfva mig så?"

Som väckt ur en fängslande dröm han står,
 Och ser på den kära, och ser.
 Ur strålände ögat det faller en tår
 På de blekröda kalkarna ner.
 Han tycker dem hviska med anderöst:
 O, kom till din sörjande vän!
 Din lycka dig väntar vid hennes bröst —
 Ack, skynda till hemmet igen!

Då blir det så trångt i hans bröst på en gång;
 Hans hjerta vill brista af qual,
 Som när alpernas son förnimmer en sång
 Från sin saknade hemlandsdal.
 Och löst är förtrollningen, brustet det band,
 Som höll honom fången här:
 "Mitt dyra, mitt älskade fosterland,
 För lifvet jag *din* nu är!

Den man, som af främmande gunst beror,
 Han bygger på lösan sand.
 Långt hellre i Norden jag fattig bor,
 Än rik i ett främmande land.
 Hur lysande löften mig locka må,
 Så tar jag min vandringsstaf;
 Och kan jag i Norden ett hem ej få —
 Så kan jag väl få en graf!"

FARVÄL OCH VÄLKOMMEN.

innæus nu från Holland drar;
 Men ej mot norr han vägen tar,
 Han far att se det sköna land,
 Der Seinen slår sitt silfverband
 Kring konung Ludvigs paradis,
 Det tjusande Paris.³⁹

Hans rykte före honom gått,
 Förrän han lemnat Hartecamps slott.
 De skrifter re'n beundran väckt,

Hvarmed han drog i strid så käckt,
 Att vetenskapen lagar ge —
 Man brann af lust att honom se.
 Till konung Ludvigs stolta hof
 Flög snart den unge forskarns lof;
 Och till det sköna Trianon,
 Bland blomsterdoft och fogelsång
 Och tärnor, bländande i prakt,
 Han bjuden blef — så ryktet sagt —
 Till majestätet sjelf, en dag,
 Att tolka Floras kärlekslag,
 Och skildra hur han ströfvat kring
 I Lappland, bortom polens ring.
 Och när han nu beskref sin färd
 I denna underbara värld,
 Der himlen flammar, hvarje qväll,
 Och lyser öfver dal och fjäll —
 En stjernsystemers vådeld lik —
 Vid tusen forsars trollmusik;
 Der lappen, till sitt tidsfördrif,
 Bland fjällen kämpar om sitt lif
 Med björnen, skogarnas monark;
 Men äter bröd af bark:
 Man häpnade, i undran sänkt;
 Ett sådant lif man ej sig tänkt,
 Ej drömt. Man lyssnade och log.
 Af sällsam lust hvart hjerta slog,
 Och af de fagra tärnors blick
 Han segerlönen fick. —

Se'n han förnöjt sin forskarhåg,
 Och skådat allt hvad land och våg
 Åt vetenskapen skattat här,
 Hans sköna mål nu vunnet är. —
 Från Seinens strand han sig begaf
 Mot älskad nord på stormigt haf;
 Och snart utöfver skummig våg
 Sitt hemlands kust han såg.⁴⁰ —

Hur ljuft att in i hamnen fly
 Från stormars ras och böljors gny,
 Och höra kära vänners röst,
 Och tryckas till de trogna bröst!
 Ju längre bort till fjärran strand
 Du färdats från ditt fosterland,
 Dess mera varmt du åter trår
 Till daln, der barndomshyddan står;
 Och när du vänder hem till slut,
 Hur lyckligt att få hvila ut
 Från verdens larm och storm och strid,
 I faderstjällets frid!

Det var en afton: solens brand
 Re'n sänkt sig bakom skogens rand,
 Och Möckelns spegelklara våg
 I guld och purpurskimmer låg,
 Då till sitt hem Linnæus hann
 Och sina fränder fann.

O, hvilken lycklig sommarqväll,
 Och hvilken fröjd i hemmets tjäll,
 När Carl med hästen i galopp
 På gården svängde opp!
 Hvad kära famntag af en hvar,
 Hvad frågor och hvad muntra svar
 Om allt hvad rart han skåda fått
 I städer och i slott!
 Han täljde om den prakt och flärd,
 Han sett i söderns rika verld;
 Han täljde hur han firad blef
 För hvarje ny traktat han skref,
 Och hur sitt ärfda namn så skönt
 Med ärans glans han krönt;
 Men när han nu tog fram, till slut,
 De digra verk, han gifvit ut,
 Och staplade dem på hvarann —
 En tår i faderns öga brann,
 Och gubben reste sig, förnöjd,
 Och ropade: "Min son! min fröjd!
 Min Calle! . . . Ja, det nog var bäst,
 Att icke du blef prest!"

ÅTERSEENDET.

Du vår hjelte, krönt af ära,
 I sitt barndomshem, det kära,
 Hvilar ut i landtlig frid.
 Godt det honom är att bida
 Här vid trogna vänners sida,
 Fri från afund och från strid.
 Hvarje stig och hvarje tufva
 Hviska här med röster ljufva
 Om hans glada barndomstid.
 Samma foglar än som då
 Sina klara drillar slå,
 När han vandrar genom lunden
 I den sköna morgonstunden;
 Samma häckar ännu stå
 I hans lilla trädgård, kära;
 Och de täcka blomsterland

Samma fägring ännu bära,
Vårdade af faderns hand.

Allt är här som förr; blott han
Är förändrad. Barndomsminnet
Fröjdar ljuft det ädla sinnet;
Men en saknad, trånadsvarm,
Jagat friden ur hans barm.
"Blomstren, som i mullen gro,
Viga sig vid solens lågor,
Fogeln reder in sitt bo,
Jublande på luftens vågor;
När skall jag få reda in
Eget bo åt vännen min?
Upp mot norden drar min längtan.
Jag vill lyda hjertats trängtan,
Lyssna till dess ljufva bud;
Utan uppskof, utan hvila
Vill jag till min tärna ila —
Till mitt hjertas valda brud.
Ryktet förde till mitt öra
Mörka budskap; jag vill höra
Öppen sannings klara röst.
Ond är ryktets art; jag tror ej
Hvad det hviskat — falskt hon svor ej;
Det är än min tro och tröst.
Men om sviken är min lycka,
Hennes egen hand må trycka
Pilen i mitt qvalda bröst."

Så han klagar i sitt sinne,
 Och från hemmets stilla värld
 Nu han ger sig af på färd,
 Svärmande i hopp och minne.“
 Fogeln så mot norden styr,
 När den unga våren gryr.
 Förd på längtans lätta vingar
 Mot sitt kära mål han svingar:
 Dagen om han har ej ro,
 Natten ingen hvila bringar,
 Förr'n han hunnit till sitt bo. —

Mellertid, med sorg i sinnet,
 Tärnan sänkt i saknad går.
 Suckar, lefver blott i minnet
 Af sin lyckas flydda vår.
 Ofta än i aftonstunden
 Går hon ut i tysta lunden,
 Der hon förr, så mången qväll,
 Med sin älskling svärmat säll;
 Men hur dyster och hur öde
 Tyckes nu den hela trakt!
 Träden liksom stå på vakt
 Kring en grafplats för de döde. —

När af längtans grymma qual
 En förälskad tärna brinner,
 Lifvets glädje all försvinner,
 Jorden är en sorgedal,

Tills den dyre vännen åter
Nalkas, hviskar hennes namn,
Och hon sjunker i hans famn
Och af idel sällhet gråter. — —

Ja, han kom; och sorg och saknad
Flydde bort, som dimmor fly
För den unga dag, som, vaknad,
Kysser glöd på österns sky,
Kysser dufvorna i skogen.
Och han fann sin flicka trogen,
Skön som förr, fast blek om kind —
Ej af qvällens svala vind,
Men af djupa hjertesåren
I de långa fyra åren.

LINNÆUS OCH TRIEWALD.⁴²

*I Stockholm. Linnæus i sitt arbetarum,
hållande ett bref i handen.*

LINNÆUS.

en gode Haller! Hvilket ädelmod!
Vi äro gamla vänner, det är sant;
Men sådan högsinhet jag ej mig väntat.
Sin lärostol i Göttingen åt mig
Han bjuder, då tillbaka till sitt hemland,
Sitt kära Schweiz, han nu vill återflytta.⁴³

Det brefvet kommer, som det vore sändt
Utaf försynen, att mig räddning bringa;
Ty här i fosterlandet, hvar jag skådar,
Blott idel mörker skymmer för min blick.
Jag hoppades så säkert dock att här
I Sverges hufvudstad, i sjelfva hjertat,
Der landets alla ädror flyta samman,
Min lyckas sol sig åter skulle tända!

"En lärjunge af Boerhaave i Holland":
 Med denna skylt uppå min dörr, för visso
 Jag hade väntat mig ett rikligt tillopp
 Af sjuklingar, som sökte råd och hjälp
 Hos läkarn ur den store mästarns skola; —
 Men allt förgäfves! Ingen dristar lemna
 Sitt lif uti en okänd främlings händer."
 Med hvarje dag min lilla kassa krymper,
 Och nöden redan gläntar på min dörr.
 Nu kommer detta bref — och jag är räddad.
 Men dock, till hvilket pris! Jag måste lemna
 Mitt kära fosterland på nytt! — Och hon,
 Som tillitsfullt sitt framtidsöde bundit
 Vid mitt och nu sin lyckas dag förbidar,
 Med säkert hopp, o, hvad skall hon väl säga,
 När hon får veta detta mitt beslut?

(Det knackar på dörren.)

Stig in!

(Trievald inträder.)

TRIEWALD.

God dag!

LINNÆUS.

Välkommen, bäste Trievald!

Hvad är, som skänker mig så kärt besök?

TRIEWALD.

Jo, samma sak, hvarom förut vi språkat:
 Att bilda här i Sverges hufvudstad

En Vetenskapsakademi. — Jag redan
Med *Höpken*, *Cederhjelm* och *Bjelke* talt,
Med *Alström* äfven. Alla äro med
Om vårt förslag och gilla det i allo.

LINNÆUS.

I sanning ock en sak att lefva för!

TRIEWALD.

Helt visst! — Hvad nu beträffar sjelfva planen,
Du har väl tänkt på den?

LINNÆUS.

Jag gjort ett utkast,
Som jag skall visa dig — — Dock ej på mig
Man hädanefter räkna må —

TRIEWALD.

Hvad hör jag?
Du lemnar oss i sticket, *du*, som sjelf
För denna stiftelse har ifrat så!

LINNÆUS.

Ej någon skulle väl med större fröjd,
Ån jag, sin tid och sina krafter egna
Åt detta företag; men, ack, mitt öde
Förbjuder mig! — Jag måste lemna Sverge!

TRIEWALD.

Hvad säger du? Du skämtar!

LINNÆUS.

Nej, ack nej!

Jag skämtar icke. Jag ett bref från Haller
Har fått. Se här!

TRIEWALD (*läser brefvet*).

I sanning vackert anbud!

Men nej, du får ej lemna oss.

LINNÆUS.

Jag måste!

För mig fins ingen utsigt här i landet. —
Jag dåre, som ej qvarblef i mitt Holland,
Der allt man gjorde att mitt lif förljufva!
Och om jag också icke der förblifvit,
Jag kunnat i Paris min bostad fästa,
Ja, till och med i Spanien eller Ryssland!
Från alla håll man gjort mig vackra anbud.
Men detta allt jag afstod, för att egna
Åt älskadt fosterland min hela framtid.
Dock, säg mig nu, har jag väl annat val
Än följa Hallers råd? — Jag måste göra
Som fogeln, då han flyr för vinterstormen
Och söker upp det land, der han kan lefva.
Jag lemnar Sverge.

TRIEWALD.

Nej, du får ej resa;

Vi släppa icke dig — vi dig behöfva!
 Hvad skall väl *Höpken* säga, och de andra,
 När de få höra att du öfverger oss!
 Ditt namn, så vidt berömdt kring alla länder,
 Skall gifva glans åt den akademi
 Vi ämna stifta. Du i dubbelt mått
 Af himlen fått den underbara gåfvan
 Att lyfta på det täckelse, som höljer
 Naturens gåtor. Öfvergif oss ej!

LINNÆUS (*förjunken i tankar*).

O, hur det bränner i min själ, då nu
 Jag ser mig nödd och tvungen att för alltid
 Från Sverge skiljas — mina fäders land,
 Det kära landet, der min vagga stått,
 Och der jag lekt som barn bland vårens blomster!
 Hur var jag icke lycklig i mitt hopp
 Att en gång se naturens studium lyftadt
 Till samma ärofulla höjd hos oss
 Som i de rika länderna i södern!
 Och när, vid lampan, i de långa nätter,
 Förtärd af trägna vakor, jag var nära
 Att modlös sjunka ner, hvad var som då
 Förnyad kraft mig gaf? Jo, tanken på
 Mitt fosterlands och svenska namnets ära.

TRIEWALD.

Ja, denna ära skall bland oss du främja!

LINNÆUS.

Mitt öde mig befaller, och jag måste
För alltid säga Sverge mitt farväl. —
För alltid!

TRIEWALD.

Hör mig: med Tessin¹⁵ jag talat
Om dig —

LINNÆUS.

Om mig med landtmarskalken?

TRIEWALD.

Ja.

Du vet, hur varmt den ädle grefven svärmar
För vetenskap och konst. Alltre'n han känner
Hvad rika lagrar du i Holland skördat.
Han är en mäktig man, och af hans ord
Jag fann, att han din lycka vill befrämja.

LINNÆUS.

Min lycka, ack, den växer ej i Norden;
Den tvinar här, som blommorna på heden,
Der ingen häck ger skydd, ej träd ger skugga;
Men stränga vindar härja stjelk och blad!

*(En lierdädd betjent inkommer och lemnar
ett papper till Linnæus.)*

BETJENTEN.

Från gref Tessin. *(Går.)*

LINNÆUS *(läser skriften och utropar):*

Är det väl möjligt? Irrar sig mitt öga?

TRIEWALD.

Hvad skrifver greffen?

LINNÆUS (*triumferande*).

Man har utnämnt mig

Till läkare för Amiralitetet!⁴⁶ —

Jag tror att *Clifford* kommit upp till Norden
Och tagit plats vid sjelfva kungens rådsbord?!

TRIEWALD.

Helt visst du funnit här din andre Clifford!
Jag gratulerar! — Detta är en början;
Jag vet här kommer mera. Tro ej du,
Att man hos oss är blind för snillet's bragder.
Vår riksdag väl är söndrad i partier,
Men dock, i allt som tjänar att befrämja
Vårt lands kultur och vetenskapens segrar
Der fins blott *ett* parti; och våra stormän,
Ehurudan politisk färg de bära,
De glöda alla varmt för Sverges ära. —
Och du, du gör det ock samt lofvar nu
Att slå ur hågen alla flyttningstankar?

LINNÆUS.

Nu kan jag lofva det. Se här min hand!
Nu vill jag lefva för mitt fosterland!

VID SKILJEVÄGEN.

innæus han skötte sitt värf med besked;
 Af nit för sin konst han brann.
 Med döden alltjämt han om segern stred,
 Och seger han ofta vann.

Åt blomstergudinnan han sagt farväl,
 Fast afskedets stund var svår.
 En ärlig, god Aesculapii träl
 På rosor ej dansa får.

De rosor, som växa kring läkarens gård,
 De blomma på feberkind;
 De liljor, som bida på läkarens vård,
 De skälfva för dödens vind.

Med outtömmeligt tålmod
 Vår hjelte sin börda bar.
 Mot lidandets barn som en far så god,
 Mot sig sjelf en tyrann han var.

Åt tjensten med aldrig svikande håg
 Han offrade dag och natt.
 När staden i djupaste slummer låg,
 Han ännu vid sjukbädden satt.

Hans rykte det växte. Från dag till dag
 Allt större praktik han vann.
 Om lysande kurer och snilledrag
 Det talades man från man.

Han skördade ära, han skördade guld
 Långt mer än han hoppats på;⁴⁸
 Och lyckan hon log mot honom, så huld —
 Men lycklig han var ej ändå.

Han egde ett hem och han vunnit sin mö,⁴⁹
 Men hemma hos sig han ej var;
 Han byggt på en klippa i brusande sjö,
 Der stranden ej blommor bar.

Att tolka naturens harmoniska lif
 Var fordom hans lyckliga lott,
 Hans ära, hans gladaste tidsfördrif —
 Nu såg han ruiner blott.

Natur'n att studera är lärorikt nog,
 Om också det gäller ett lik;
 Hvem klandrar väl dock, om han tyckte med fog,
 Att icke det var botanik.

Han kände sig fången, som fogeln i bur,
 Som fisken beröfvad sin våg;
 Han längtade ut till den fria natur,
 Med aldrig slocknande håg.

Då kommer ett bud ifrån Fyris en dag:
 "Vår Rudbeck i grafven gått ner.
 Hans lärostol i besittning tag;
 Med rätta den väntar på er." —

Och nu med ens i hans lågande bröst,
 Med oemotståndelig makt,
 Sig höjer en lockande, välkänd röst:
 "På ditt ödes maning gif akt!

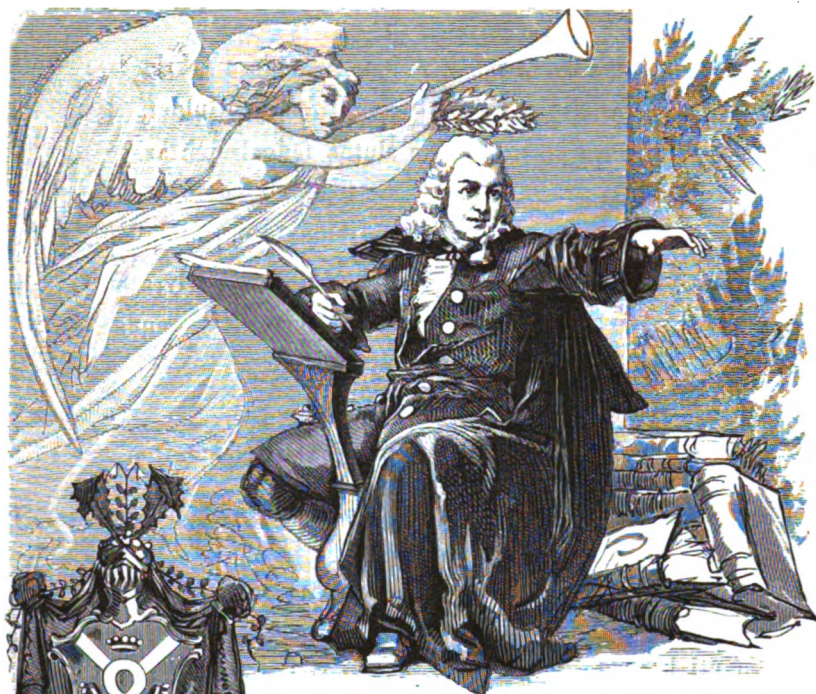
Naturen har skrifvit med eldskrift in
 I sin bok edert slutna förbund;
 Statt upp och din skönaste lager vinn —
 Den växer vid Odenslund!"

Han tvekar ej länge; han var icke mer
 En ringa student som förut.
 Med pröfvad klinga han nu sig beger,
 Att kämpa sin strid till slut.

Rivaler sig reste med buller och bång.
Med hetta i kampen man drog;
Man spådde sig seger som förr en gång —
Men segern Linnæus tog."

Och upp på sin tron, i sin äras glans,
Nu blomsterkonungen steg;
Och fienden fälde sin splittrade lans
Och bet sig i läppen och teg.

BLOMSTERKONUNGEN PÅ SIN HERSKARETRON.

u på sin lysande tron satt firade blomstermonarken,
 Tydande gåtor i skapelsens bok för beundrande skaror.
 Hela naturens värld i trenne riken han delat,⁵¹
 Ordnande hvarje bland dem i underlydande kretsar. —
 Fordom, när diktens högsommarsol bestrålade världen,
 Herskade Pluto, Saturni son, öfver ett af de trenne.
 Der i de nattliga djup, för människoblickar förborgad,
 Satt i sin gyllene sal, omvärnad af staplade fjällar,
 Underjordens monark och vaktade skatterna sina. —
 Der i granitens schakt bor Jernets väldige jätte,

Slafven i menskliga odlingens tjänst, förödarn i krigets;
 Der sig smyger i bergets natt det förföriska Guldnet,
 Bidande frihetens dag, då dess slutna fängelseportar
 Brytas af sprängarens eld, och den väntade stunden är inne,
 Då det får träda på jorden upp, att herska bland folken.
 Der, likt stjernor, i grottornas hvalf kristallerna lysa
 Genom den isiga natt: Diamanten — juvelernas konung —
 Blåa Safiren, så strålande, mild som en ängels öga;
 RödaKarbunkeln — en stjerna i blod — och den gröna Smaragden,
 Skimrande fram ur klyftornas natt, som när plantan om våren
 Spränger den tinade mull och glittrar af daggens kristaller.
 Tallösa skatter af tusende slag der dväljas i djupet.
 Pluto skådar du ej, men skatterna finner du ännu,
 Om du har mod att tränga dit ner och kämpa mot trollen,
 Som uti bergen bo och vakta de riglade portar. —
 Detta är grunden, som bär naturens härliga tempel,
 Danad i tallösa tidehvarf, och i lager på lager,
 Innan ännu var alstrad en ört, eller fostradt ett djurlif. —

Gränsande näst intill det riket, ligger ett annat,
 Sprunget ur jorden fram, då den tredje morgonens solsång
 Ljöd genom skapelsens rymd. Der tronar i doftande lunder,
 Rosenkindad och ung, den blomsterbekransade Flora.
 Vidt hennes rike sträcker sig ut, så vidt som ett växtlif
 Finner sin näring vid jordens barm och i vågornas sköte.
 Ej af kristallers mäktiga glans det lyser, men högre
 Strålar ändock dess prakt i tusen skiftande färger. —
 Döden herskar allen i det dystra Plutoniska riket;

Här det blomstrande lifvet gror, i svällande fägring.
 Underbart dess mäktiga ström, vid skapelsens morgon,
 Vælde ur jordens sköt för värmen af himmelens strålar.
 Nu sig klädde dalar och berg i skiftande skrudar.
 Gräset spirade opp ur den fuktiga mullen, och mossan
 Lade sin lätta duk öfver bergens skrofliga former.
 Kärligt log emot bäckens våg Myosotis, den väna;
 Bäfvande tittade Rosen fram ur den svällande knoppen,
 Värmdes af solens kyss och rodnade; bilden i källan
 Rodnade med, och vinden sjöng dess himmelska fägring.
 Djerft mot klippornas brant sig reste den knotiga Eken;
 Björken ur daln sköt opp; och vidt kring nordliga fjällen
 Furan och Granen slöto sin ring, att kämpa mot stormen.
 Men i de sydliga land, som af evig sommar bestrålas,
 Der på de soliga fält en frostnatt aldrig har hvilat,
 Røjde naturen sin alstringskraft i de skönaste former.
 Här af de ljumma, tropiska regn urskogarna döptes
 Och i Lianernas luftiga dräkt sig höljde, när sommarn
 Löste sin flod af glödande guld. Här Palmernas kronor
 Spände de svajande soltält upp öfver smäktande fälten,
 Och åt den bördiga jord, som svälde af alstrande lifskraft,
 Skänkte svalka och skydd. Här vigdes vid ljungande åskor
 Jätteträden, som dia sin kraft ur hvälfvande sekler. —

Dock, hvi prunkade jorden så med yppiga växter?
 Intet öga förnam dess prakt. Hvi doftade blomstren?
 Ingen varelse fröjdades än af de ljufliga ångor.
 Hvarför droppade honungens dagg ur blommornas kalkar?

Ingen fladdrande flock besökte de prunkande festbord.
 Och hvi svälde för solens eld den saftiga drufvan?
 Ingen tunga läskades än af den ljufliga drycken.
 Stum stod lunden, fogel ej sjöng från de gungande grenar;
 Stum stod hela natur'n: en vålnad, drömmande, mållös;
 Men då hördes från höjden en röst: "Upp, slumrerska, vakna!
 Andas och känn och njut!" Nu föddes den väldiga djurverld:
Tredje riket; på skapelsens verk den strålände kronan.
 Vatten och land nu fylles af lif: i det ändlösa hafvet
 Tumlade silfrade skaror kring, i vexlande former.
 Högt emot polens ring, bland berg af staplade isar,
 Vältade tunga Hvalar sig, likt rörliga klippor,
 Sprutande opp kaskader af skum ur den brusande vågen.
 Och i de varma tropikernas krets Gullfiskarnas svärmar
 Sköto som blänkande pilar fram genom grönbåa böljan,
 Döljande sig i korallernas skog — perlsnäckornas lunder —
 Undan de jagande Hajarnas gap och Polypernas armar.

Ingen tunga förmår att nämna de slägtena alla,
 Som uti vattnen bo. Ej sjö, ej ström eller källa
 Fins, i hvars djup ej vimlar en mängd af alstrande väsen.
 Och uti *luftens* haf — de fjädrade seglarnes världshaf,
 Alla de vingade slägtenas hem — hvad lif utan ända!
 Här mot himmelens hvalf sig höjer den kungliga Örnen;
 Der, från fjällarnas topp, Kondoren, stark som en stormvind,
 Störtar på rofvet ner. Här seglar böljornas drottning,
 Svanen, snöhvīt, gungande fram, som en vårsky på vågen;
 Der, uti vindlätt färd, de täcka Laridernas * skaror

* Måsarne.

Mäta den böljande rymd med aldrig hvilande vingslag. —
 Går du, en morgon, ut, när våren på rosiga vingar,
 Smyckad till Floras fest, dig helsar ur blånande skyar:
 Hör, i de doftande lundernas sköt, hvad oändeligt jubel,
 Fladder och qvitter och sång, i de luftiga fogelgemaken! —
 Går du till odlarns fält, när sommarn i strålände fågring
 Hvilar vid jordens barm på bädden af svällande skördar,
 Mötes din blick öfverallt af lifvets vexlande taflor.
 Sagornas Pan är död, han spelar ej mer på sin rörflöjt;
 Men hans hjordar beta ännu i dalarnas sköte,
 Lifvande skönt med skällornas klang den fredliga bygden.
 Följer du jägarens stråt i skogens djupaste gömmor — —
 Dock, hvart strömmar min sång? Hur vida rymder den mäter,
 Gränserna finner den ej för naturens oändliga rike.

Forskarn i seklernas lopp har irrat på den oceanen,
 Pejlat och draggat och samlat, och lagt system till systemer;
 Verket vacklade dock, tills Blomsterkungen i Norden
 Kom och reste på bergfast grund sin väldiga byggnad.
 Fostrad sjelf vid naturens bröst, han hörde hur hjertat
 Slog i dess rika barm och dref dess svallande lifsström.
 Och för hans siareblick, liksom ordnad i klasser och släkten,
 Hela den lefvande skapelsen låg: en verld utaf under,
 Knutna tillsamman, i länk vid länk, förutan ett afbrott.

Kunskapens skörd är ej stundens verk, och forskaren städse
 Bryter med möda upp sitt guld ur vetandets schakter.
 Hvem kan tälja de offer af flit och nattliga vakor,
 Forskningens furste egnade här åt det verk, som han grundat?

Rikt, som i nordiska sommarens dag de yppiga blomstren
 Spira ur jordens mull för himmelens värmande strålar,
 Växte der upp för snillet sol, i kunskapens lustgård,
 Plantor, sällsamma, aldrig förut af menniskor kända:
 Somliga täcka som liljor på äng, med ljufliga dofter,
 Sprungna ur djupet af siarens själ, den älskliga, rena;
 Somliga spirande högt och djerft, som mot himmelens fäste
 Våldiga eken reser sig upp öfver lundarnas toppar,
 Trotsande stormens våld och tidens härjande välde.

Stor som hans lärdom var äfven hans konst att lärdomen sprida;
 Underbar hans makt, att med snillet elektriska gnista
 Tända den heliga eld, som glöder i ynglingahjertat.
 Lärjungeskaran, blommorna lik, som jämt sina kronor
 Vända mot solens ljus, sig slöt med beundran och kärlek
 Kring den vördade hierofant, hvars lysande rykte
 Dag efter dag i segertriumf gick fram genom världen.
 Och på hans vink, med brinnande mod, hans trogne adepter
 Drogo åstad på vikingatåg under forskningens fana,
 Att uppbringa åt konungen skatt från de zoner i fjärran,
 Dit ej samlaren vågat sig än, och der döden i bakhåll
 Lurade jämt på främlingens fjät, med förgiftade pilar.
 En del vände till hemmet igen med rikaste byten,
 Andra föllo och fingo till lön martyrernas krona
 Och ett odödligt namn i den menskliga odlingens häfder.²²

Södern med häpnad såg den lysande stjernan i Norden.
 Och, som solens strålande sken till de nordliga landen
 Foglarnas skaror lockar om vårn, då isarna smultit,

Och då naturens prakt i tusen sjöar sig speglar,
 Drog med sitt snilles makt den gudabegåfvade siarn
 Skaror af främlingar fjärran ifrån, som kommo att släcka
 Kunskapens brännande törst hos det höga oraklet i Norden.

Konung i forskningens verld, af konungar hyllning han rönte;
 Sverges riddaresal för honom slog upp sina portar.
 Icke på krigets blodiga fält sina segrar han vunnit,
 Icke med svärd han kom — med ett blygsamt blomster i handen
 Trädde han in bland sköldarnas män, i kraft af sitt snille
 Och sina lysande dåd i ljusets heliga strider.”

Carl von Linné, så skref han sitt namn på den prunkande
 skölden,

Och öfver vapnets hjälm han fäste sin täcka Linnæa,
 Ålsklingsörten, som grönskar alltjämt, och än under vintern
 Ligger i drifvan frisk, som, om våren, i morgonens solbad:
 Trogen bild af den äras krans, som aldrig förvissnar.

I BLOMSTERGÅRDEN.

et var en sommarqväll. De milda fläktar
 Förjagat dagens qvalm från sjö och land,
 Och blomstren dofta, svällande af nektar,
 Och dagen somnat hän i purpurbrand.
 För solens eldkyss vandrarn mer ej smäktar.
 I Fyris' spegel, under bugtig strand,
 Hvad taflor, skiftande, bland fält och byar!
 En djupets verld med guld- och purpurskyar.

Gudomlig är naturen, då hon målar!
 Från jord till himmel spänner hon sin duk,
 Sin pensel doppar hon i eterns strålar —
 Hur varm den är, hur saftig, lätt och mjuk!
 Hon öser skönhet ut ur fulla skålar,
 En verld af under står till hennes bruk.
 Ej efter tadel eller pris hon frågar,
 Och ingen kritikus här mästra vågar. —

Den sköna qvällen öfver nejden gjuter
 Sitt rosenskimmer. Vinden domnar, dör
 I trädens kronor. Blomman kalken sluter;
 Ej fjärlins fladder hennes drömmar stör.
 Den ljufva honingskyss han mer ej njuter,
 Hans kärlekstrånad slumrerskan ej rör.
 Till sina små i nästet svalan ilar,
 Och Fyris' stad i stilla ro nu hvilar.

Blott här och der, från gator och från gränder
 Ett sorl man hör, ett skratt, en munter sång
 Från någon yster flock, som hemåt vänder:
 I ungdomsstaden lefves utan tvång;
 De ungas hjertan äro alla fränder;
 Och mötas och förbrödras på en gång,
 Det går så ledigt i de unga åren,
 Det går så lätt, som bäckens dans om våren. —

Men hvilken vandrar här i lugnets sköte,
 I blomstergården nu, så tyst, allen,
 Som om i hemlighet förbund han slöte
 Med lundens genier i qvällen sen?
 Kanske en svärmare, som har stämt möte
 Med älskad mö, i skydd af lummig gren?
 Nej, Blomsterkungen är det. Han gör runden
 Bland sina blommor nu i aftonstunden.

Bland sina älsklingar från skilda länder,
 Dem han med sällspordt nit har samlat här
 Från fält och höjder, dalar, berg och stränder,
 Från alpers åsar och från hafvets skär,
 Och ofta ansat om med egna händer —
 En möda, trägen, men för honom kär —
 I denna sköna lustgård utan like“
 Han verlden glömmar; här är fridens rike.

Hit flyr han helst, när bitter sorg vill stycka
 Hans hjerta; hit, när afund slungat har
 Sitt klander mot hans verk, att lagern rycka
 Ifrån hans hjessa; hit han vägen tar
 I segerns stund, att fröjdas af sin lycka;
 Här strålar glädjesolen dubbelt klar.
 När hågen slappats af de mödor många,
 Här dricker han sig ung af blomsterånga.

Hur lycklig och hur nöjd han nu ses vandra!
 Kung Gustaf sjelf han haft till gäst i dag^{as} —
 En hyllning aktad mer än alla andra.
 Den kung med snille var för snillen svag —
 Och hvilken djerfs att sådan svaghet klandra?
 Det var hans ära, var ett kungligt drag.
 Och aldrig skådade väl förr Europa
 Två kungar, sådana som de, tillhopa.

Till svanedammen nu han tankfull träder,
 Der Floras bild i spegeln blickar ner,
 Och yppig murgrönsranka stranden kläder,
 Och gullgul Iris skönt mot djupet ler.
 Han stannar här och åt sitt verk sig gläder —
 Fulländadt, ordnadt, prydligt, hvart han ser:
 En sommarns jubelsång på blomsterskala.
 O, att de blomstertungor kunde tala!

"Min lön jag fått för mödor och för strider!" —
 Han brister ut — "mitt sköna mål jag nått!
 Fullmognadt nu, det bär sin frukt omsider,
 Det säde jag i ljusets tjenst har sätt.
 Naturkunskapen, allt från forna tider
 Försmädd, föraktad som en barnlek blott,
 Jag höjt till vetenskaplig rang och ära;
 Och jordens store mig sin hyllning bära.

Mitt namn det flyger kring på ryktets vingar,
 Och mina verk kring hela världen gå.
 Naturens dolda skatter mig man bringar,
 Att jag dem ordna och benämna må.
 Den enda gengäld man af mig betingar,
 Är att min stämpel tryckes deruppå.
 Och ingen jäfvar domen, som jag fäller;
 Ett ord af mig liksom ett kungsord galler.

Dock ej jag må bedåras af min lycka!
 Hvem blef väl af sig sjelf "sin lyckas smed"?⁴⁶
 Vi stappla fram som krymplingar på krycka,
 Om ej vår gode genius är med.
 Jag blygs att mig med eget loftal smycka;
 Hur modigt än jag mina strider stred,
 Jag vet för visso att jag dukat under,
 Om icke Herren gjort med mig ett under.

Jag mins den stund, då jag mitt afsked sade
 Till blomstren här, den sorgedigra höst,
 Då hoppets alla stjernor slocknat hade,
 Och all förtröstan flyktat ur mitt bröst.
 Jag mins, när jag på blomman handen lade,
 Och hur jag hörde Celsii stränga röst:
 "Håll, yngling, håll!" — De ord jag aldrig glömmmer;
 Jag hör dem när jag vakar, när jag drömmar.

Förunderligt Försynens hand oss leder!
 Emot dess rådslag intet vi förmå.
 Hon reser troner upp och slår dem neder;
 När motgångsstormen våldsamt faller på,
 De största härar blåsas bort som fjäder. —
 Här står en liten ört på bräckligt strå:
 Jag nalkas den, den rörs af mina händer —
 Och i ett nu mitt ödes lopp sig vänder.

Der blomman växte reste jag, till minne,
 Mitt sköna blomstertempel. Främst hon står
 Bland sina väna syskon nu der inne,
 Och af min egen hand sin vård hon får.
 Till tack hon återväcker i mitt sinne
 De bleka bilder från min ungdoms år.
 Ack, ljuft är minnet af förgångna vårar:
 En fager ros, hvars tagg ej mera sårar!

Haf tack, o himmel, som min ungdom ledde
 Så underbart, då allt i mörker låg,
 Då nöd och hemsk förtviflan mig förledde
 Till hat och hämd, förgiftande min håg!
 Af motgångsöden medgång Du beredde:
 Din hand Du lade på min lyckas väg,
 Ifrån den stund jag svor att hämden glömma
 Och öfverlät åt Dig allen att döma.⁸⁷

Haf tack för kraften Du mig gaf att bära
 De bördor, ödet på min skuldra lagt!
 Haf tack för att, då ofärd var mig nära,
 Du Dina änglar sände till min vakt!
 Haf tack för sällspord framgång, namn och ära!
 Förutan Dig ett intet är vår makt.
 Af Dig allen till låns är allt oss gifvet.
 Ett lån är lyckan och ett lån är lifvet.⁸⁶

Hur underbart det sina trådar spinner
 Och sammanknyter dem med starka band!
 Dock, tidens makt till slut oss öfvervinner;
 Jag känner trycket re'n af jättens hand.
 Hvad är väl ock vårt lif? Ett ljus, som brinner
 Och som förtäres af sin egen brand.
 Hvad är vår vinning? Att i dag berömmas,
 I morgon dö — i öfvermorgon glömmas.

Men när jag skilts från mina blommor kära,
 Hvem skall dem vårda här med trägen id,
 Och skyla dem, när vinterns dag är nära? —
 Och mitt museum! Från min ungdomstid
 Med skatter riktadt! Skall, till samlarns ära,
 Det hållas som en helgedom i frid?
 Skall trofast kärlek hålla vakt der inne,
 Mitt fosterland till gagn, och mig till minne?

Hvad händer bygt, kan våldet nederrifva;
 Men *andens* verk — om sanning bor deri —
 Som rotfast klippa ståndande skall blifva,
 Och tiden spårlöst sväfvat det förbi.
 Med hvarje kunskapsfrö, vi verlden gifva,
 Förgänglighetens makter trotsa vi.
 Det gifs en lustgård med en *evig* sommar:
 Den härliga, der ljusets säde blommar!

Om några blomster *der* mitt namn bevara
 Åt tacksam efterverld, min lön jag har! —
 Naturens hemligheter att förklara,
 Det var min lust; min lefnads mål det var.
 Jag gick att Skaparns visdom uppenbara
 Och såg hans skugga, hvart min vandring bar."⁹⁹
 Har jag åt tviflarns natt en dagning gifvit,
 Då har jag ej förgäfvets tänkt och skrifvit!" — —

Han tystnade, i djupa tankar Bunden.
 Men hvadan detta vemod i hans bröst?
 Kanske en varsel från den skumma lunden
 Hans öra nådde med sin anderöst
 Och hviskade, i svala slummerstunden,
 Om dödens maningar i lifvets höst?
 Men plötsligt hörs en välkänd stämma skalla:
 "Kom, fader, kom! Vi vänta på dig alla!"

Det var hans dotters röst. — Med ens förgången
Är hvarje dyster känsla i hans barm. —
Der kommer hon: som en sylfid, i sprången,
Så sprittande, så glad, så ungdomsvarm!
Hon flyger i hans famn — nu är han fången:
Kring halsen knyter sig den späda arm.
All tanke på förgängelsen han glömmer,
Då sjelfva våren vid sitt bröst han gömmer.

MELLAN LIF OCH DÖD.

vi är det nu så dödt i Floras rike,
 Der nyss, vid hornmusik och sång och glam,⁶⁰
 Den store Blomsterkonungen drog fram
 Med sina män: ett fälttåg utan like!
 Ett fälttåg utan krigsbasuners skall
 Och bräckta sköldars klang, som förr i tiden;
 Ty om naturens skatt nu gälde striden
 På blomsterängarna kring Fyrisvall.

Hvi är det nu så dödt? Har vintern sjungit
 Sin vilda sång för dal och gulnad äng,
 Och lagt sin svepduk öfver blomstersäng,
 Och ystra vågen under bojan tvungit?
 Ack nej: från himmel blå, i all sin glans
 Den blida majsol ler, och lärkor sjunga,
 Och böljans svaner öfver djupet gunga,
 Och Flora binder på sin bröllopskrans;

Men öfver Fyris hvila mörka öden,
 Och Kungsängsliljorna i tårar stå.
 Från man till man ett sorgebud hörs gå:
 Linné är sjuk och kämpar re'n med döden! —
 Förgäfves konstens hjälp man pröfvat har;
 I sorg stå barn och maka kring hans läger.
 På feberns kris den sjukes öde väger —
 Men hvar fins hjälpen? Intet hopp är kvar!

Se denna blick, som brann med snillets lågor,
 Så strålande, så varm och dock så blid:
 Nu nästan slocknad i den hårda strid!
 Se denna panna, färad djupt af plågor!
 Ett dygn ännu — och kanske fins ej mer
 Den store Carl Linné. Den sol, som brunnit
 Så skönt på Nordens himmel, snart försvunnit
 Och bakom lifvets horisont gått ner. —

Då träder in en man i rummet sakta:
 "Jag har försport att här står illa till.
 Hvad jag förmår, jag gerna göra vill!"
 Och nu han börjar noga att betrakta
 Den sjuke, der han ligger febery.
 Han undersöker, frågar, rynkar pannan,
 Och brister ut: "Här vågas må en annan,
 En kraftigare kur; — hvar stund är dyr!"

Så sagdt och gjordt. Han hela natten sitter
 Vid plågebädden, sitter nästa dag
 Och nästa natt ännu. Han pulsens slag
 Med oro räknar; han ej sofva gitter:
 En moder vakar icke mera ömt
 Vid barnets sjukbädd. — Febern snart sig bryter;
 Med mjuk och lugnad puls lifsådran flyter;
 Den sjuke vaknar, — hviskar: "Har jag drömt?"

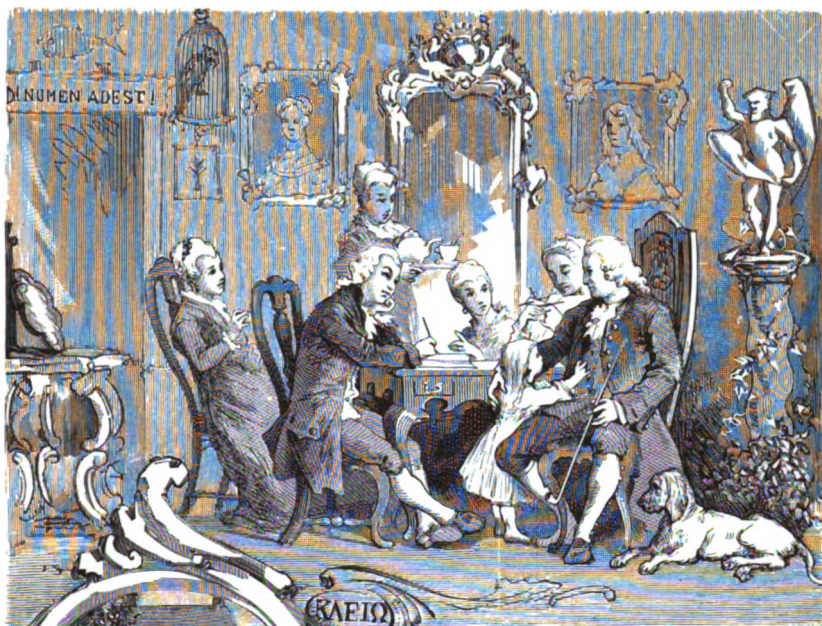
Hvem ryckte mig utur den heta branden?
 Hvem släckte feberlågan i mitt bröst?"
 Så talar han med svag och bruten röst,
 Och räcker, darrande, den matta handen.
 Då känner han igen Rosén, som står
 Vid bädden, läkaren den vidtberömda,
 Hans fiende i tider, redan glömda; —
 Och djup en suck utur hans hjerta går.

Rosén, den samme man, som ryckte brödet
 Från ynglingen Linnæus i hans nöd,
 Och nära hade pliktat med sin död! —
 Så skiftar lifvets strid, så vexlar ödet! —
 O, hvilken lott, att så sitt hjertas skuld,
 Sin ungdoms felsteg ädelt få försona!
Den lotten väger upp en kungakrona,
Den lyckan köps ej med all verldens guld. —

Linné var räddad. Världsluft, blomsterfröjder
 Och vänners omsorg göto i hans blod
 Föryngradt lif; och snart beredd han stod
 Till nya segertåg på ärans höjder. —
 En tid af fjorton år, hvad dyrbar länk
 På lifvets ked, på timlighetens skala!
 Hur mången blef förunnadt att betala
 Sin tvistebroder med en sådan skänk!

Från denna stund de slöto med hvar andra
 En evig vänskaps heliga förbund.⁶¹
 Och ofta, arm i arm, kring Odenslund
 Man såg de forna fienderna vandra. —
 När sist den ädle räddarn måste ge
 Sin gärd åt plågans makt, hvem sågs der vaka
 Och dag och natt all hvilas ro försaka,
 Att gälda gammal skuld? Det var Linné!⁶²

BLOMSTERKONUNGEN I SIN BORG.

Du framskred lugnt vår hjertes lif;
 Och fri för verdens ränker och kif
 Han gick mot sin lefnads qväll.
 Af hög och låg han älskad var,
 Och en aftonhimmel, så lugn och så klar,
 Belyste hans fredliga tjäll.

Om dagen han skötte sin tjenstepligt;
 Och när natten höll sin tysta bikt
 För verdarna i det blå,

I kunskapens tempel offrade han
 För sanning och ljus, och hans snille brann
 Så klart som en stjerna då.

När våren kom med sin fogelsång,
 Han flyttade ut ifrån stadens tvång
 Och bodde vid Hammarby gård:⁴³
 En konungaborg på sitt eget vis,
 Ett fridens helgade paradiset
 I blomstergudinnans vård.

Och der på den närmaste kullens topp
 Ett Isistempel han bygde sig opp —
 Det gamla ligger i grus.
 Men siaren här ej beslöjad satt
 Och dolde sin visdom i mystisk natt;
 Hans lära var sanning och ljus.

Der offrades ej med silfver och gull,
 Men tempelsaln var af rikdom full,
 Med alster från alla land:
 En skatt, hvars make ej världen såg,
 Från östan och vestan der hopad låg
 Af samlarens idoga hand.

Sin hofkrets hade den konungen ock:
 Af främmande lärde en lysande flock
 Der bodde i nejden omkring.
 Allt under den ljufliga sommarens dar,
 På fälten vid Hammarby samladt var
 Ett forskningens allshärjarting.

Som Torgny på högen förkunnade lag
 För kämparnes folk, i den hedna dag,
 Linné på sin lärostol
 Här tydde naturens Byggningsabalk,
 Tills blomman om aftonen slöt sin kalk,
 Vid skimret af sjunkande sol.

Och medan sin äras krans han band,
 Hans trogna Linnæa med trägen hand
 Höll vakt vid den husliga härd.
 Der växte i Blomsterkonungens hem
 Kring den ädla stammen telningar fem:
 En kärlekens blomsterverld.

Högt öfver all lycka på ärans höjd
 Var den lycklige faderns och moderns fröjd,
 Vid de jublande barnens lek;
 Och dertill ren som en stjernas ljus,
 Och ljuf som en porlande källas sus,
 Och mild som en vårvinds smek.

Och ofta, när solen somnat i sky,
 Och daggen föll öfver Hammarby,
 Och tystnad var vindens sång,
 Den gamle bland fränder och vänner satt,
 Förtäljande, sent emot drömmande natt,
 Sin vexlande lefnads gång.

Ty minnet är åldringens käraste gäst.
 Hans lif är en enda minnesfest,
 Han lefver i tider som flytt.
 Till verdens larm han ej lyssnar mer;
 Han blickar mot aftonens sky och ler
 Mot en vår, som blommar på nytt.

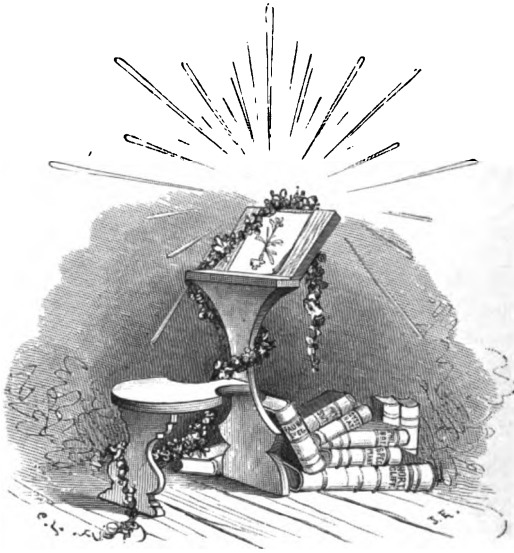

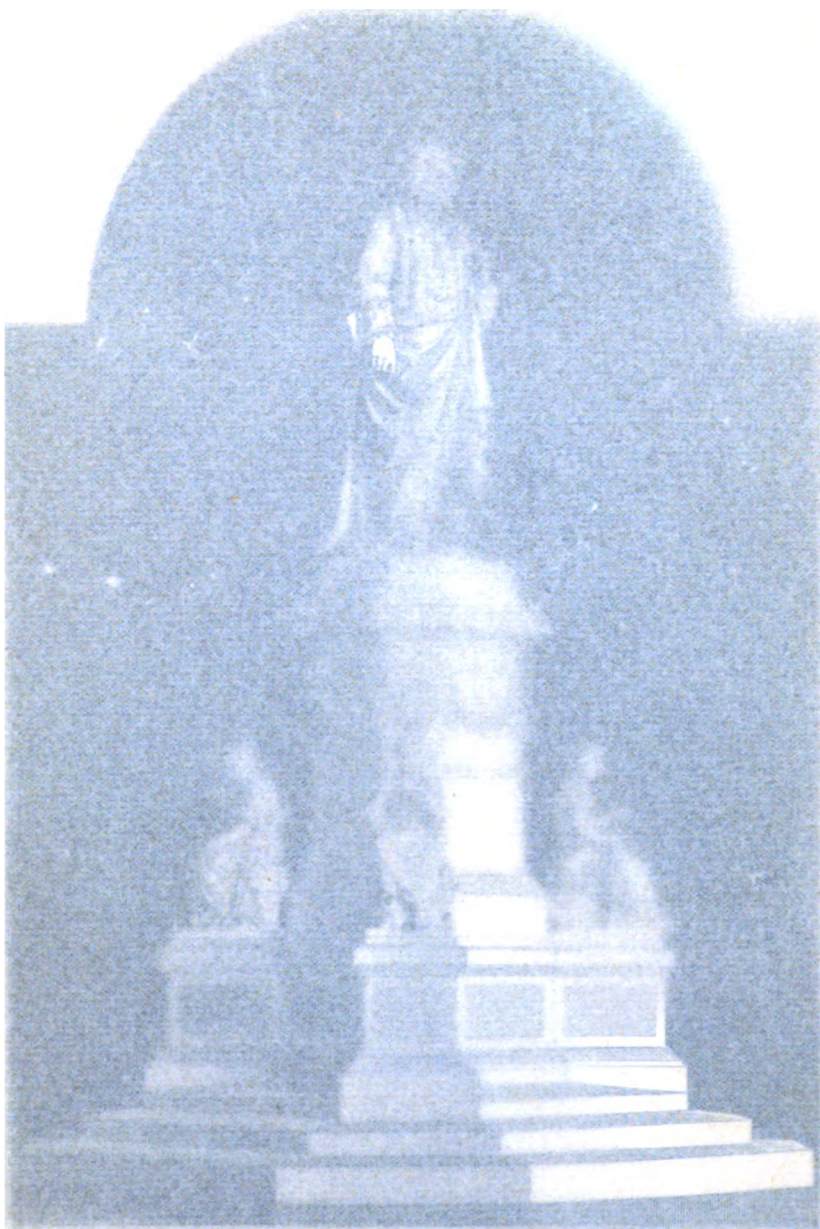
EPILOG.

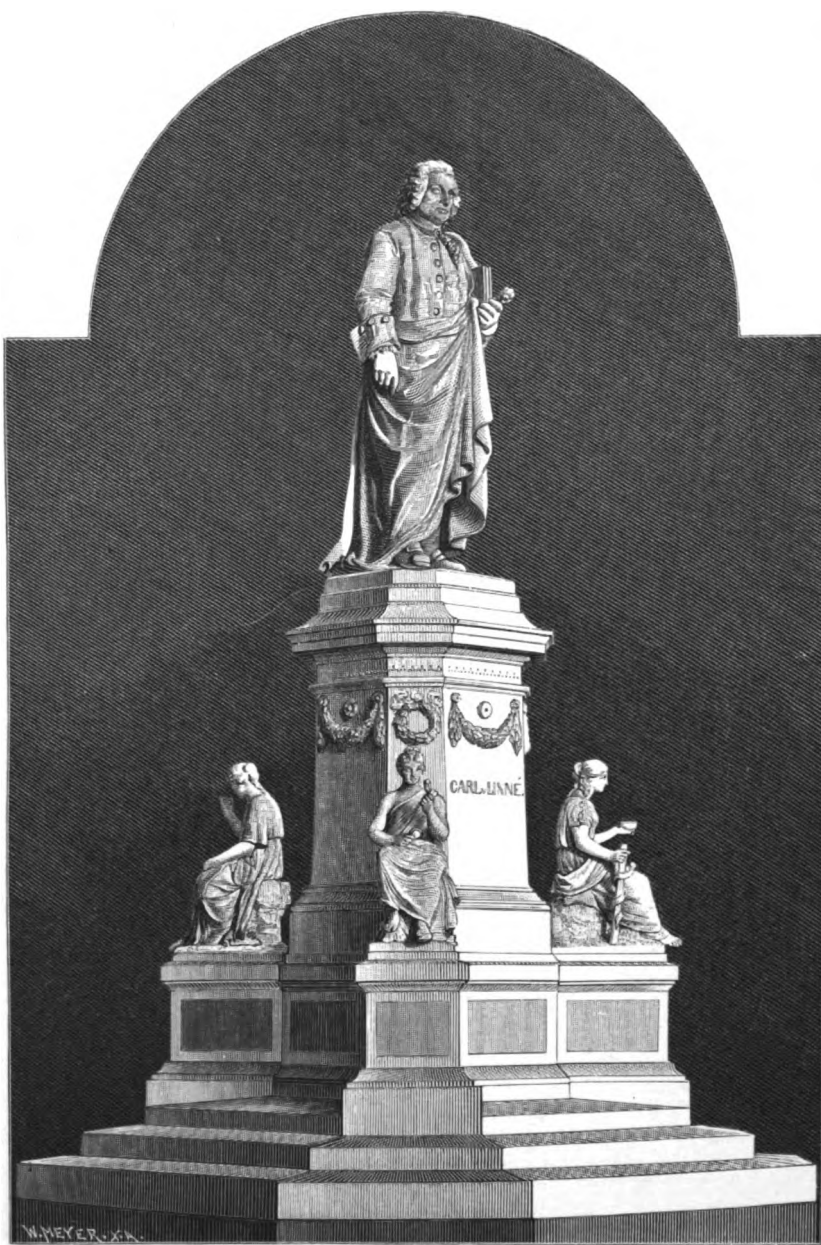
Å tälja sägnerna om Blomsterkungen,
 Och så på bragder rik hans lefnad var.
 Väl mången kung, som gyllne krona bar,
 För mindre dater blifvit mer besjungen.
 Högt äras krigarn för sitt hjertemod,
 Då utan tvekan han mot döden drager;
 Men skönare dock blommar ärans lager
 I *ljusets* strid och utan brödrablod.

Den striden kämpas tyst, förutan klinga:
 Med svärd *osynligt*, sekler ned man slår;
 Och fästen, som ha stått i tusen år,
 I grus för snillets Jofursblixst få springa. —
 Med *ljusets* svärd uti sin vigda hand,
 Linné stod fram — och nyfödd dag sig tände.
 Hvarthän sitt djerfva segertåg han vände,
 Han lagar skref — den konung utan land!

En äkta Nordens son, till storverk boren,
 En barnasjäl, med viljekraft af stål:
 Vid hyllningsjubel gick han till sitt mål,
 Som solen varm, och alstrande som våren.
 Ett sekel gått, se'n, tyngd af lefnad lång
 Och jättebördor, han sin spira fälde;⁶⁴
 Men verket hans, det trotsar tidens välde:
 Hans stjerna "*vet ej af en nedergång!*"

ANMÄRKNINGAR
OCH
HISTORISKA UPPLYSNINGAR.

Utom Shakspeare och Spinoza har ingen dödlig gjort på mig ett
sådant intryck som Linné.

GOETHE.

Den man, hvars lefnadssaga skildras i dessa sånger, är för alla så välbekant, att icke någon särskild underrättelse om hans ställning till samtid och efterverld här är af nöden; ty hvem känner icke den store naturforskaren Carl von Linné! I vetenskapens annaler står han inskrifven som en stjärna af första ordningen, och så länge bildningen har en stämma bland folken skall hans namn nämnas med vördnad och beundran. Hans botydelse såsom vägrödjare och lagstiftare inom naturforskningens område är verldsbekant, hans minne har blifvit äradt i vältaliga lefnadsskildringar, så väl som i bronsen och marmorn, och skalderna hafva stämt sina lyror till hans lof. Ingen har dock veterligen valt honom till hjelte i någon utförligare dikteykel af episk art. Något sådant skulle väl också mången hafva ansett icke kunna låta sig göra utan en betydlig tillsats af helt och hållet *diktade* händelser. Den från verldsbullret tillbakadragne vetenskapsmannen, han, den stilla begrundningens man och den tysta nattlampans förtrogne — hvad kan väl han hafva gemensamt med hjelten uti ett epos? Så torde någon fråga; men säkerligen har det icke undfallit dem, som gjort sig närmare bekanta med "Blomsterkonungens" lif, hurusom vid det samma knyter sig en kedja af så egendomliga och till och med romantiska förhållanden, att hans lefnadssaga synnerligen egnar sig att iklädas den lyriskt-episka diktens skrud. Hans outsläckliga kärlek till den täcka blomsterverlden; hans genomträngande skarpsynthet i uppfattningen af det karakteristiska hos de skapade tingen; hans glödande forskningsbegär, som icke ryggade tillbaka för några motgångar och försakelser; hans sällsamma räddning, i det afgörande ögonblick, då den hårda nöden var nära att rycka honom bort från den nyss beträdda segerbanan; hans kamp emot afundens angrepp; och slutligen hans lysande triumfer och hans af ärans sol omstrålade fridfulla ålderdom: — se der ämnem nog för poetisk skildring, helst när härtill lägges effekten af en vådlig konflikt och en rörande försoning, hvilka begge ingå i den händelserika kedjan af den store mannens lefnadsöden!

Huruvida författaren af föreliggande dikteykel lyckats att i någon mon lösa sin uppgift, det är en annan sak. Men sådan den poetiska skapelsen nu framträder, må den åtminstone få gälla som ett af den varmaste kärlek och djupaste beundran helgad offer åt minnet af en bland vårt lands ädlaste och snillrikaste söner!

Följande historiska upplysningar skola ådagalägga att samtliga sångerna i hufvudsak hvilat på *verkliga* tilldragelser, — och att således författaren här icke haft annan uppgift än att ikläda dessa den poetiska dräkten, och genom någon obetydlig jämkning, i afseende på tidsförhållandena, gifva skildringarna den fastare sammanknytning, som är oumbärlig för hvarje episkt diktverk.

1 (sid. 1). "*Der ligger Stenbrohult*". I de af Professor Adam Afzelius år 1823 utgifna "*Egenhändig anteckningar af Carl Linnæus*", lemnar L. följande skildring af sin hembygd:

"*Stenbrohult* är en kyrka i *Småland*, *Cronobergs* län och *Albo* härad, belägen nedre emot Skånska gränsen, på en af de täckaste orter, som Sverige framalstrat; ty hon ligger invid den ansenliga Sjön *Mökeln*, där han går in med en fjerdedels mils lång vik och lägger sig nedran vid denna kyrkans fötter. De släta åkerfälten omgifva denna kyrka på alla sidor utom den vestra, där Möklen utsträcker det klara vattnet. Något stycke ifrån visar sig den fagra bokskogen åt söder, Taxås höga berg åt norr, och *Möklands* öfver sjön i vester. Däremot på östra sidan betäckas åkerfälten från norr med barrskogar, från öster och söder med de angenämaste ängar och löffulla trån" —

Kyrkoherden i Stenbrohults socken hette Nils Ingemarsson Linnæus, och var fader till vår store Carl von Linné. Medan den förstnämnde ännu var boende vid Råshult (kapellansbostället under Stenbrohult) föddes sonen Carl derstädes den 13 Maj, eller, som han sjelf skrifver: "just i vackraste våren, då göken utropat sommaren emellan *menses frondescentiæ* och *florescentiæ*."

2 (sid. 2). "*Han vid sitt hem med idog hand
Lagt an en blomstergård,
Der sonen Carl fått några lund
För egen häfd och vård.*"

Nils L. var en stor blomstervän, och hade, enligt Linnés uppgift, i sin trädgård öfver 400 species utländska växter. "Gossen fick lof göra sig en egen Trädgård i miniatyr, der han på en liten plats hade ett stånd af allt det som fanns i den större Trädgården", skrifver L.

3 (sid. 2). "*Och grät han, blef han åter nöjd,
Blott han en blomma såg.*"

Orsakerna till en del människors anlag och herskande böjelser ligga mången gång för oss dolda, men i andra fall, åter, äro de lätt upptäckta;

och det sistnämnda inträffar, der anlagets *ärfllighet* tydligt spåras. När härtill kommer, att barnets uppfostran går i samma riktning med anlaget, så bidrager sådant mycket till det senares ytterligare utveckling. Hvad nu beträffar vår Linné, så är det ej svårt att påvisa hvarifrån han fick sin varma kärlek till blomsterverlden. En uppsats, hemtat ur "*De la Gardiska Arkivet*" (Tom. IX, p. 195) skall bäst kunna styrka detta påstående. Uppsatsen har till författare Linnés egen broder *Samuel Linnæus*, och är i sin enkelhet så vacker, att ett utdrag ur densamma säkerligen skall läsas med nöje. Det lyder så: "Då vår sal. fahr år 1705 flötte till Råshult, som är Capellansboställe vid Stenbrohult, anlade han en liten trädgård der. I thenna planterade han åtskilliga växter och helst sådana som hade vackra blommor. Hans unga hustru, nygift, som ej förr sedt sådana, tyckte om Trädgårdens behagelighet. I denna Trädgård hade sal. Fahr sjelf med egen hand gjort en upphöjning, såsom ett rundt bord, rundt omkring sängar, örter eller buskar, som skulle representera gästerne, och blomster afbildade rätterne på bordet. Vår Mohr besåg thetta som oftast: under denna tiden aflades min bror; åt sena hösten framvistes täcka blomster för henne, gjorde henne längtande efter våren, då flere skulle sig framte." — — — "Så snart barnet begynte det minsta kunna attendera, begynte fadren, som var nyfiken, och ganska högt älskade lilla sonen, pryda vaggan med åtskilliga blomster, helst då han kom af trädgården. Följande året tog fadren den lilla sonen med sig ut, stundom i trädgården och stundom ut på gårdet, läggandes ofta barnet på jorden i gräset, och lemnade thy ett litet blomster, att roa sig med, i handen. År 1708 flöttade föräldrarna till Stenbrohult. — 1709 anlade han en trädgård; transporterade både trä och örter från Råshult, fast ej alla, ty en del stå der ännu. Pilten begynte gå och var fadrens största nöje, jemte Trädgårdsarbetet. Carl såg då sin faders möda såsom af vigt; begynte strax få tycke derföre; och såsom han var enda sonen, så fick han ock sina sängar uti Trädgården, att sjelf så och ränsa: hvilket uppeldade hans lust. Dessa sängar förbyttes sedan i ett kvarter, hvilka kallades *Carls Trädgård*." — — Linné skrifver sjelf i sina anteckningar: — — — "Denna så till sägandes medfödda lust för örter föröktes sedermera därigenom, att gossen hörde sin Fader ofta referera något om växter, som var sällsamt; att han af honom straxt fick lära Svänska namn på en stor dehl växter; att han fick stadigt vistas i den Trädgård, Fadren anlade i *Stenbrohult* och hvilken, hvad differente växter angår, var sanneligen den *curieusaste* i landskapet." — Linné berättar ock: "*att medan gossen ännu var helt liten, så snart han blef otålig och på intet annat sätt kunne blidkas, modren alltid stack honom en blomma i handen, då han straxt tystnade.*"

4 (sid. 4).

"Ej illa tag, jag föreslår:

I lära honom sått."

Linnæus skrifver härom följande: "Gossen hade fått en innerlig håg för en vettenskap (botaniken) som på det stället och den tiden låg gömd

i barbarie, och inga andra vetenskaper voro gångbara, än de som gjorde Präster, hvartill ock Föräldrarne, besynnerligen Modren, dömt sin son alt ifrån vaggan. *Carl* hade emellertid gått så långt uti en onyttig vetenskap, att både hans lärare och camrater kallade honom den *lilla Botanicus*, ehuru hans böcker och lärmästare icke svarade emot hans hog." —

Vidare: "1726 kommer Fadren inresandes till *Wexiö Gymnasium*, att höra efter sin käre Son, då alla *Lectorerna* kunne intet längre på sitt samvete råda Fadren att hålla sin Son vid boken, utan med enhälligt röst styrkte Fadren, att i tida sätta sin Son till någon handtvärfare (till Snickare eller Skräddare), såsom de voro öfvertygade, att han med boken ingenting kunne uträtta."

5 (sid. 8). "*Blott lilla Linnæa hon stannade kvar*".

Linnæa borealis: Linnés älsklingsblomma, hvars bild sedermera, under hela hans vetenskapliga bana, liksom en blomsterverldens utvalda genius, följde honom, pryddande hans porträtter, hans sigill och slutligen hans riddarsköld. Denna växt, som förr hette *Campanula serpillifolia*, fick af den Holländske botanisten *Gronovius*, till Linnæi ära, det namn den nu bär. Den växer i våra barrskogar på spridda ställen, men ymnigast i det nordliga Sverige. I Linnæi *Flora lapponica* säger han sig hafva i Finnmarken sett ett fjäll som var alldeles öfvertäckt af densamma.

6 (sid. 9). "*Och gifvit dig gåfvor i rikligt mått*".

Det var Provincial-läkaren, doktor Johan Rothman, som upplyste pastor Linnæus om hans sons rätta kallelse och stora anlag för naturforskningen; ja denne man erbjöd dessutom fadern att taga gossen i sitt hus och på sin egen bekostnad föda honom, samt äfven att undervisa honom. Detta löfte inlöste han ock, gifvande den unge L. undervisning ett helt år.

7 (sid. 18). — — — "*och Carl han kom till Lund och blef student och bodde hos Stobæus*".

År 1727 inskrefs L. vid Lunds akademi. Doktor *Kilian Stobæus*, hos hvilken den unge L. blef inlogerad, var professor vid Lunds akademi, samt en utmärkt läkare, naturforskare och historiker. Prisades mycket för det personliga deltagande, hvarmed han på allt sätt ledde och understödde dem, som vid akademien egnade sig åt läkarekonsten.

8 (sid. 19). "*Som hette Koulas*".

L. berättar i sina anteckningar att denne Koulas var en Tysk medicina studiosus, hvilken lefde såsom son hos Stobæus och hade tillgång till hans bibliotek. I L:s anteckningar finnes en utförligare berättelse om ifrågavarande tilldragelse.

9 (sid. 20). "*Var till mitt bord välkommen*".

Sedan Stobæus kommit under fund med den unge studenten Linnæus flit och lärgirighet, samt stora intresse för naturstudierna, blef han honom

mycket bevågen och" — som L. sjelf skrifver — "gaf honom sin nyckel till Bibliothequet, att där få uttaga och sedan återställa, hvad böcker han behagade. Sände sedermera Linnæum till sina Patienter, och *Linnæus* fick merändels spisa vid Stobæi eget bord, med den försäkran att, om *Linnæus* så ville fortfara, som han hade begynt, ville han göra honom till sin arfvinge, emedan han sjelf ej hade några barn."

10 (sid. 24). "*Och vigde det vid Laugurs våg.*"

Har afseende på *Ol. Rudbecks*, d. ä., i hans verk "*Atlantica*" med en väldig apparat af lärdom förfäktade sats, att den af Plato omtalade, och, enligt sägnen, i oceanen sjunkna ön *Atlantis* skulle varit ingen ting annat än just vårt gamla Sverge.

11 (sid. 24). "*Beredd till strid mot köld och nöd —
Men full af mod och af lefnadsglöd.*"

Sedan L. under ett års tid gjort flitiga botaniska exkursioner på slätterna kring Lund, och samlat exemplar "af mest alla örter som funnos kring Lund i trädgårdar och vildt växande", lemnar han akademien, och begifver sig om hösten 1728 till Upsala, der han under allehanda försakelser fortsatte sina naturstudier.

12 (sid. 26). "*Ingen Rolf nu sår på stranden Yrsas guld utur sitt horn.*"

Svenska historien förtäljer att konung Rolf, då han förföljdes på Fyris-slätten af konung Adil och dess kämpar, räddade sig genom att åt de förföljande kasta ut de guldsmycken han fått af drottning Yrsa.

13 (sid. 26). "*Om hans skor ej sulor hade*" etc.

Härom läses i L:i anteckningar följande: "När Linnæus kommit till Upsala, blefvo hans pengar snart ändade, och ingen condition, genom hvilken fattiga ynglingar pläga draga sig fram vid våra Academier, kunde anförtros L., såsom *Medicine Studiosus*; ty att studera denna tiden Medicin var ingen heder. L. måste sätta sig i skuld för maten, och hade icke penningar till att såla sina skor, utan måste gå på bara foten, med något papper, som han lade i skon."

14 (sid. 27). "*Tag farräl af dina blommor*" etc.

I minnesteckningen öfver Linné af Lifmedicus Sven Hedin säger författaren, efter att på ett rörande sätt hafva skildrat den svåra nöd, som vid ifrågavarande tid tryckte den unge studenten, att *L:s fader hade genom bref uppmanat sonen att nu återvända hem och bereda sig att ingå i det andliga ståndet.*

15 (sid. 28). "*Olof Celsius hette han.*"

Olof Celsius, d. ä., Teologie Doktor och Domprost i Upsala, polyhistor och äfven botanicus, var vid denna tid sysselsatt med att utarbета sitt verk öfver de träd och örter, som nämnas i den Heliga Skrift. — Om ifrågavarande tilldragelse se Hedins minnesteckning sid. 23.

16 (sid. 31). "*Han såg hur Nymphæa ur böljornas famn
Steg upp att besegla sin ljuftiga trängtan*".

"En stor del af örterna" — säger Linnæus i sin skrift: *Sponsalia plantarum*, eller *Blomstrens bilägar* — "ligga med sin stjelk dolde under vattnet; men då blomstringstiden nalkas, uppsimma de med sina blommor, såsom Nymphæa, Hydrocharis, Potamogeton, Persicaria amphibia. Andre åter döljas under vattnet till alla sina delar, såsom Myriophyllum, Stratiotes, Ranunculi och de fleste Potamogetenes; men under blomstrandet uppvisa de alla öfver vattnet sitt blom-ax, hvilket, då blommandet är öfverståndet, återigen neddrages."

17 (sid. 31). "*Han såg Vallisneria kärligt i längtan
Förbida sin make ur djupets famn*".

I nyssnämnda afhandling skildrar L. följande sällsamma egenhet hos vattenväxten Vallisneria:

"*Vallisneria* (Mich.) har ett ganska långt blomskaft, men uti Spiral-cirklar sammandraget, att det således är helt kort. Denna växer uti diken och bäckar under vattnet, och stjelken har allenast en enda blomma. När den skall blomstra, uträtas blomskaftet allt intill dess att blomfodret kommit öfver vattnet; när det är skett, slår blomman ut; men efter några dagar, sedan den har utblomstrat och blifvit hafvande, drager hon sig åter under vattnet neder, i det att blomskaftet vecklar sig, som förr, spiraliter tillsamman. Och denna är honan. *Vallisnerioides* (Mich.) växer på samma ställen äfven under vattnet; men med en, knappt fingerlång stjelk, som således ingalunda kan uppräcka till vattenbrynen. Denna har en myckenhet blomster, hvilka, då de äro tillreds att blomma, släppa sin stjelk, och lika som små blomster uppflyta. Dessa äro i förstone tillslutne; men så snart de kommit öfver vattu-brädden, utvecklas de och simma omkring, blåsandes då sitt frömjöl på de kringflytande jungfrur. Och denna är den förtras man. Detta märkte och beskref fuller Michelius, men kunde dock häraf ej sluta, att äfven hos blommorna skulle gifvas männer och qvinnor."

18 (sid. 31). "*Nu föddes systemet som ej skall falla,
Så länge en blomma ur jorden går*".

Linnæi Sexualsystem, eller hans indelning af växterna efter fröedningsdelarnes beskaffenhet m. m., gjorde med ens revolution inom botaniken och är, utan tvifvel, ett bland de snillrikaste af denne utomordentlige mans verk. L. hade ännu icke uppnått sitt 25:te lefnadsår, då han gjorde detta sitt växtsystem bekant och dermed lade grunden till sitt verldsrykte.

19 (sid. 32). Ol. Rudbeck, den yngre, medicine et botanices professor, son till den vidtbekante författaren af *Atlantica*, var "en man som genom sin djupa lärdom och outtröttliga forskningsifver med heder häfdade det Rudbeckska namnet". Född 1660, död 1740.

Begäres Hamnlots för
 förd af Kapten.....
 från
 dagen den
 Stockholm den
 "är ej i örtkunsken hemma."
 nteckningar (sid. 14): "Nils Rosén hade
 lifvit Adjunctus i Upsala, och förrest till
 överas och göra sig färdig i Medicinen,
 var hans vicarius, som intet hade någon
 i varföre åtskilliga begynte gå privatissime
 Sohlberg och Professor Rudbecks son, Johan
 skor och andra kläder."
 "Vice Adjuncten Preutz blef först kallad
 den, men vid undersökningen af Rudbeck

Bogserbåtar äro beställda

hos
 "u sett Systemet om naturen?"
*Naturæ, sistens Regna tria Naturæ in
 Species redacta*" är titeln på detta verlds-
 om detsamma i sin prishelönta skrift om
Systema Naturæ, af ett verk, hvori klart
 gradation, var Linné värdig, och behand-
 ett mönster för alla kommande tider." —
 som sedermera, ehuru ännu ej så utveckladt
 förskaffade den unge Linnæus, under hans
 vistelse i Holland, tilltråde till den store läkaren och naturforskaren
 Boerhaave, i hvars förmak, som det berättas, Zar Peter den förste hade
 fått vänta på audiens i mer än en timme.

22 (sid. 34). "Jag då lyckönskar dig

Att du på gamla dar blef slägt med apan."

Linné hänför, i sitt *Systema Naturæ*, människan och apan till en och
 samma afdelning inom quadrupedernas klass.

23 (sid. 34). "För min del röstar jag att karln är vriden."

Linnæus berättar i ett bref (från Upsala) till Archiater Stobæus i
 Lund, att han hade visat utkastet till sitt Sexualsystem för vederbörande
 i Upsala, och att de då, som hans egna ord föllo: "*tänkte i förstone att
 han var galen; men när han fick explicera sin mening, höllo de sig ifrån
 löje och lofvade sig skola befrämja hans uppsåt.*"

24 (sid. 36). "Och molnen skockade sig kring den unge lärarn."

L. skrifver i sina anteckningar (sid. 17): "Medicinæ Adjuncten Dok-
 tor Rosén hade nyligen (1731) återkommit från sin utländska resa". —
 — "Rudbecks 70 åhr gäfvon honom hopp att snart kunna blifva dess
 Successor, och ingen stark Competitor vore att förmoda, om icke Linnæus
 emedlertid kunne komma upp. Han sökte att äfven få läsa Botaniquen
 publice, den Rudbeck icke kunne anförtro Rosén, som sig dertill icke
 applicerat. Rosén sökte förmå Linnæus att sjelf afstå Lektionerna, det
 Linnæus ock gjordt, om Rudbeck tillåtit det. Ty hände, att då Linnæus

öfvervunnit armod, måste han straxt fastna för afunden, hvilkens spel voro så vidlöftige som onödige att här specificera." —

Linné har, som vi se af dessa rader, ej velat närmare vidröra detta ämne; men hans minnestecknare, Förste Lifmedicus Sv. Hedin, egnar i sitt äreminne öfver L. flera sidor åt denna sak, samt omtalar öppet den våldsamma konflikten. Denne Hedin hade varit Linnés lärjunge, och var kurator för Smålands nation i Upsala, under det L. var dess inspector. Han hade således stått till L. i ett så nära förhållande, att hans uppgift utan tvifvel är grundad på säkra underrättelser. Sjelfva tonen och sättet, hvarpå Hedin omtalar ifrågavarande tilldragelse, vittna också tydligt om att han var fullt öfvertygad om sakens riktighet. Ur nämnda skildring framgår att ett mot L. afundsamt parti vid akademien, i förtrytelsen öfver att, som det heter, "se sina auditorier tomma", i samma mon som L. genom sina snillrika föredrag tilldrog sig en stor skara af beundrare, sammangaddat sig mot honom och intalat Adjuncten Rosén att göra sitt inflytande gällande, för att betaga L. rättigheten att föreläsa. Anslaget lyckades också, ty L. innehade ännu icke någon sådan läraregrad, att han kunde göra sin motståndare platsen stridig. "Det var" — säger Hedin — "i ögonblicket af en utan tvifvel rättvis, men likväl i tillämpningen kanske obillig, doms afkunnande, som Linnæus med blotad värja begärte upprättelse af upphofsmannen till den emot sig anstälte förföljelse, och som denne lyckligtvis undslapp hans första utbrott af hämdelystnad."

I Stövers skildringar öfver Linnés lif* redogöres också ganska omständligt om tilldragelsen, och Stöver bestyrker tillförlitligheten i sin uppgift genom följande ord, i en not: "Ich nehme diese Anführung aus einer eignen Unterredung Linné's. Er erzählte diese Sache einst einem seiner Zuhörer — einem jetzigen berühmten Mann — mit folgenden Worten: "*Hoc — interficiendi — consilium quum in animo volverem, nocte quondam e somniis emergens, altius reputavi, — et intermittere statui. Ne facias dixi; Deus vindex erit. Et ex eo tempore omnia in melius vergebant*". (Stöv. tom I, sid. 73).

Utom de i början af denna not efter Linnés egenhändiga anteckningar (sid. 17) anförda ord, rörande Roséns förhållande till L., finner man på tvenne andra ställen i samma anteckningar nämnda förhållande ytterligare belyst. Så skrifver L., sid. 20, följande: "Rosén gjorde allt mer reflexion på Linnæi tilltagande och förestälte sig en alt farligare Competitor, ty begärrar han af Linnæus att få låna dess manuscripter i Botaniquen, dem han hopsatt, hvilket var det kåraste Linnæus nu ägde; och som detta icke kunne vinnas med lock, vans det med hot, hvarföre en del lemnades. Men som Linnæus fick spörja att detsamma afskrefs, kunne hot icke mera utpræssa de andra delarne" m. m. Och på sid. 21 läses följande: "Då Doctor Rosén blifvit gift med Ärkebiskopens Systerdotter, hade han utvärkat sig en förordning af Cancelleren Cronhjelm, att aldrig någon Docens

* "*Leben des Ritters Carl von Linné*" etc., von D. H. Stöver (Hamburg 1792).

må få antagas i Medicin vid *Upsala* Academie till *Adjuncti* præjudice, hvarigenom händerna blefvo bundna på *Linnæus*, som hade detta enda till sitt uppehälle, och hvarigenom *Rosén* sig klarligen föreställde, att *Linnæus* skolat varit totalt slagen". — Vi anföra detta för att ådagalägga den starka rivalitet som tydligen varit rådande emellan L. och R. Längre fram skola vi se hur det fiendtliga förhållandet förändrades till ett fast vänskapsband, som icke upplöstes förr än i döden. Ett sådant slut på deras missämja var ju ock det naturligaste emellan personer med så upphöjda och ädla karaktärer.

Med kännedomen om de förhållanden, som satte de tvenne unga männen i harnesk mot hvarandra, kan man lätt förklara sig möjligheten af en sådan tilldragelse. — Linnés människovänliga hjertelag är välbekant för de flesta; men vi veta ock att han var af ett *mycket lifligt temperament, samt lättförligt till vrede, fröjd och sorg, men att han också var lätt försonad och blidkad. Stridslysten var han alldeles icke.* — Sådana karaktärer, som hans, tillhöra de älskvärdaste bland människor, men kunna stundom vid en ögonblicklig hänförelse fattas af en sinnets eld, den de ej hinna bekämpa, innan den elektriska gnistan redan urladdat sig. — Hvad Rosén angår (den sedermera vidtberömde läkaren och Archiatern, adlad till Rosén von Rosenstein) så öfverensstämma hans biografer uti att skildra honom som en i alla hänseenden utmärkt man. Och att han ingalunda var af en hatfull natur, kan man sluta af följande ord i Biografiskt lexikon: "Han teg heldre än han tatlade" — — "Ihre försäkrar, att han, under all sin mångåriga och nära bekantskap med Rosén, aldrig hört af hans mun ett omildt omdöme." — Vidare heter det: "Den enda fläck som vidlåder Roséns minne är hans första förhållande till Linné". —

Hvad Adjunkten Rosén felat mot docenten Linnæus, det godtgjorde sedermera Archiatern Rosén von Rosenstein på det vackraste sätt, då han, som vi framdeles få se, räddade Archiatern Linnés lif, under en svår sjukdom.

25 (sid. 38). "*Och längre han kunde ej dväljas i lärdomsstaden.*"

Om denna tilldragelse yttrar Hedin, i sin ofvan nämnda skrift, följande: "Händelsen var redan angifven och känd, och man öfverlade nu om icke mindre än straff och förvisning från Akademien. — Det är märkvärdigt nog, att finna antecknad i den mannens lefnad, som af ödet var utsedd att spela den mest lysande röle på Lärdoms-theatern, att han för bristande snille var nära att förvisas Gymnasium, och för ett straffvärdt uppförande, att relegeras från Akademien; då det likväl är afgjort, att Han förenade till det ypperligaste snille den hederligaste och mest älskvärda character. — Det blef *Olof Celsius* den äldre förbehållit, att afvärja den förföljelse, som nu hotade *Linnæus*".

26 (sid. 42). "*Med mil tre hundra han mätt sin färd*" o. s. v.

Linnæus skriver i sina anteckningar för den 13 Maj 1732: "Då allt var grönt, begaf han sig på resan åt *Lappland*, helt allena, hafvandes ej

annat med sig, än skrifdon, 2 lintyg och de kläder han stod uti: stöflar, liten rock och carpus, en mätstock och en liten väska för papper och pennor". — — "Uti *Umeå* blef han afstyrkt att resa till *Lappland* om sommaren, såsom en omöjlig sak; men han gick ändå derpå löst. Straxt ofvanför *Umeå* begynte folket bryta på målet. Här blef en hud bolster och en ränsnara betsel." — — "If från *Lycksele* fördes han af en lapp till en annor, helt allena, stadigt till fots äller med seglande uti små båtar, som roddes mot strömmen af *Sockte* (*Roddaren*), och buros på hufvudet af en enda Lapp förbi forssarne, som ej voro navigabla; måste altså lefva på lapparnes nåd och onåd, utan att kunna tala med dem, begära mat eller vägvisning, i villa skogar, bland vildt folk; lefva som de utan bröd, dricka och salt, endast af färsk fisk." — — Då han stälde kosan åt *Torneå-fjäll*, "föll han en gång neder uti en springa i den uråldriga snön så djupt, att han måste med rep uppdragas, och slog sig då hårdt på högra låret. men kom sig dock snart före igen. Halfannor månad lefde han med Lapparne som en Lapp."

I sina anteckningar omtalar L. flera fall, der han under denna vådliga vandring varit nära att tillsätta lifvet. —

En mera fullständig och målande skildring af denna äfventyrliga färd gifver oss L. i företalet till sin *Flora Lapponica*; hvarföre den, såsom en komplettering af det föregående, förtjenar att här till en del anföras (öfversatt från latinet).

"Sedan jag rustat mig" — skrifver L. — "stiger jag till häst och börjar min lappska resa". — Efter att nu i korthet hafva omnämnt färdens upp till *Umeå*, fortsätter förf:n med följande skildring: "Här afviker jag från allmänna stråten, inkommer i ovägade skogar vesterut och helsar äntligen *Lapplands* gräns. Jag inträder i *Lappland*, framkommer till *Lycksele*, och, ensam som jag var, anförtror mig åt Lapparna, utan att låta afskräcka mig af deras barbariska seder och språk. Åtföljande flodens strand, sträcker jag vandringen mot fjällen, begifver mig nu ut på *Juktan*-strömmen, mot hvilken jag länge kämpar, samt fortsätter så, tills jag genomträngt skogar och träsk bland is, snö och kallt vatten. Med uttömda krafter återvänder jag till *Vesterbotten*, besöker det nya och gamla *Piteå* och passerar genom det nya och gamla *Luleå*. Här afviker jag åter från vägen och begifver mig i båt öfver floden till *Luleå Lappmark*. Passerande förbi *Jockmocks* och *Quickjocks* kyrka, genomvandrar jag vildmarken med dess berg, skogar och sandfält. Derpå bestiger jag, öfver berget *Vallevari*, de *lappländska alperna*, hvilkas vestliga sträckor å nyo framträda för min blick; och härpå går min fotvandring mot östra delen af *Piteå Lappmark*. Äntligen öfverstiger jag de högsta åsarna af fjällen (*fjällryggen* kallade), genomvandrar från fjällen i *Finnmarken* den nordligaste delen af Norge, samt nedstiger och följer stränderna af ishavet, i sigte af *Rörstad* och *Sallerön*. Lätt var nedgången till averniska djupet; men att återtaga vägen och stiga upp mot stjernorna igen, det var arbete och möda. Medtagen af ansträngningar, återkommer jag till fjällen, och riktar nu min väg åt *Torneå lappmark*, med utsigt öfver de östliga

sträckorna. och fortsätter återvandringen, efter att hafva fått pröfva fullt nog af hunger, törst, svett, vandringar, hetta, regn, snö, is, klippor, berg och lappsk konversation. Öfverskådande Torneå för andra gången, begifver jag mig nu till *Österbotten*, i September, och lemnar Lappland tillsammans med foglarna, mina följeslagare derstädes."

Vi afbryta här Linnæi egen berättelse, endast nämnande att resans fortsättning gick genom en del finska städer, och slutligen öfver Ålands haf tillbaka till Sverige. — Linnæus berättar sjelf att han "*detta år gått öfver 300 mil till fots*" (Anteckn. sid. 106).

27 (sid. 44). "*Hur, sällsamt tillsammans vigda,
De gunga på samma strå.*"

Den täcka *Linnæa borealis* bär alltid på hvarje stielk två blomklockor, hvardera sittande på sitt eget lilla blomskaft, som utspringer från den gemensamma stjelen.

28 (sid. 45). "*Som Sara Moræa så skön.*"

På Linnés tid brukades allmänt den feminina ändelsen *a* på fruntimmerstillnamn. Så nämndes hustrun till Moræus: *Moræa*, och till Linnæus: *Linnæa*. I de afskedsverser, Linnæus år 1735 tillsegnade sin fästmö, kallar han henne: "*Moræa, min vän*".

Sara Elisabeth Moræa, Linnæi blifvande maka, var dotter till Stadsläkaren i Falun, Doktor Johan Moræus. Att hon var en skön qvinna berättade Linnæus sjelf i ett bref till sin vän professor Haller i Göttingen (Se *Stöver Tom 1* sid. 84).

29 (sid. 46). "*En riddersman har begärt din hand*".

I ett bref till Haller berättar L. att "*en viss baron*" hade, ehuru förgäfvess, friat till Moræi dotter Sara (Se *Stöver Tom 1* sid. 84).

30 (sid. 48). "*Nå väl, dig ske som du vill, mitt barn;*"

L. skrifver i sina anteckningar, sid. 23, följande: "begärar af Fadren formelt hans äldsta Dotter. och får derpå ett prompt *ja*, med sin och andras förundran."

31 (sid. 51). "*Boerhaave heter dess öfverstepest.*"

Boerhaave var en af adertonde århundradets berömdaste läkare. Man kom från Europas alla länder att söka hjälp hos honom. Såsom ett bevis på hans vidsträckta namnkunnighet, berättas det, att en gång en Kinesisk mandarin skrifvit ett bref till honom med adress: "Till Herr Boerhaave, berömd läkare i Europa."

32 (sid. 56). "*Till Holland sin väg han tar.*"

I början af år 1735 reste L. till Holland, för att der, efter aflagda prof, erhålla Medicine Doktors graden; hvarpå han i Juni månad promoverades till doktor, i *Harderwyk*. Det var nämligen, i den tiden, vanligt att unga svenska mediciner reste till Holland, för att vid något af dess universiteter promoveras till doktorer.

33 (sid. 57). "*Att ho som en furste i Hartecamps slott,
Och lefva för forskningen blott.*"

Borgmästaren i Amsterdam, *Georg Cliford*, en rik man och stor blomsteralskare, hade med högst betydliga kostnader samlat från alla världsdelar naturalster i riklig mängd för sitt naturaliekabinett och sina blomsterodlingar vid sin landtgård *Hartecamp*, belägen i närheten af Harlem. På tillstyrkan af sin läkare *Boerhaave*, föreslog *Clifford Linnæus* att flytta till *Hartecamp*, för att ordna och vetenskapligen beskrifva hans dyrbara samling af lefvande växter. Förslaget, hvilket tillika åtföljdes af det frikostiga erbjudandet af fritt logis och vivre, samt ett årshonorarium "af 1000 Gulden" antogs af *Linnæus*, som härigenom blef försatt i den lyckligaste ställning han kunde önska sig, för att i allt lugn få egna sig åt sitt älsklingsstudium.

34 (sid. 62). "*Och flyger kring så lätt som vind på vägen*".

Linnæus har i ett bref till *von Haller* i *Göttingen* berättat, att en af hans vänner, hemma i Sverige, förrädiskt sökt vinna hans fästmöns hand, under hans vistelse i Holland. En tid af 3 år hade af flickans fader blifvit bestämd för *Linnæus* att bereda sig till en sådan ställning, att han kunde inträda i äktenskap; men till följd af flera orsaker uteblef *L.* öfver den beramade tiden. Den förrädiske vännen friade då till *L:s* fästmö, under föregifvande att *L.* ej mer skulle återkomma; och han lärar varit nära att vinna flickans föräldrars bifall, då en vän till *L.* upptäckte sveket och hindrade det låga anslagets fullbordan. (Se *Stöver*, hvilken citerar *Linnæi* eget bref härom till *Haller*). *L.*, underrättad om förhållandet, genom bref hemifrån, lemnar nu Holland, för att återvända hem.

35 (sid. 66). "*Ty vår Boerhaaves hjerta ni vunnit har,
Och sin dotter åt eder han ger;
Till son och till arfving han eder tar,
Om ni här vill slå eder ner.*"

Hedin skrifver i sitt äreminne öfver *Linné*, sid. 75: "Historien säger med visshet, att det berott af *Linnæus* att emottaga till brud *Boerhaaves* enda dotter, med en million Gylden i förmögenhet, och med löfte att efterträda sin Svärfar, såsom Professor i *Leyden*." Den tillämnade bruden var — som vi genom bref från Holland fått veta — den yngsta, och vid *Linnæi* vistelse derstädes, den enda qvarlevande af *Boerhaaves* 3:ne döttrar. Hon hette *Johanna Maria* och var född år 1712.

36 (sid. 67). "*Tre år ha ju redan förgått
Se'n hemmet jag lemnat; hon åter är fri.*"
Se härom anmärkningen vid n:r 34.

37 (sid. 68). "*Som en dotter hon är honom kär.*"

Linnæus skrifver härom: "Sjelfva naturen favoriserade *Linnæus* dermed, att hon lät igenom hans flit och föranstaltande den sköna *Musa*" (*Paradisträdet*) "första gången blomma i Holland, hvilken besågs såsom

ett under af hela landet, då äfven de förnämste och sjelfva *Boerhaave* kom dit, att fordra af Linnæus dess demonstration öfver denna *Musa*".

38 (sid. 68). "*Head ser jag! Linnæa, min älskling, det är!*"

Det berättas, att man sedan Linnés tid, i Holland haft lefvande exemplar af Linnæa borealis, från Sverige; men att de med tiden utdött af vantrefnad.

39 (sid. 70). "*Han far att se det sköna land,
Der Seinen slår sitt silfverband
Kring konung Ludvigs paradis,
Det tjusande Paris.*"

Linnæus afreste från Holland till Paris i början af Maj 1738. Der blef L. mottagen med utmärkt artighet och gästfrihet af flera bland de förnämsta vetenskapsmännen och fick tillfälle att se en mängd dyrbara herbarier och andra samlingar samt att genom resor i nejderna kring Paris göra bekantskap med dess lefvande flora. Vid ett besök i vetenskapsakademien antogs han till korresponderande ledamot samt tillfrågades af akademiens preses, "om han hade lust att blifva Fransos, därest akademien toge honom till *Membrum* med åhrlig *Pension*. Men" — skrifver L. — "högre hog drog honom till sitt Fädernesland." —

Den i hithörande sång omnämnda tilldragelsen, der Linnæus röntes äran att inför konung Ludvigs hof framställa sitt beryktade växtsystem, lärers så mycket mindre kunna hänföras till de grundlösa ryktenas område, som ett minne af ifrågavarande sak har ända till vår tid blifvit förvaradt bland de offentliga samlingarna i Paris. Detta minne är en dyrbar pendyl, prydd med en taffla öfver sjelfva tilldragelsen. En sedan många år i Paris bosatt landsmaninna har underrättat författaren om tillvaron af nämnda pjes, och nu ytterligare, på begäran, meddelat följande skriftliga under rättelse: "Ni har frågat mig om pendylen. Den har jag med mina egna ögon sett i Tuillerislottet, både under Ludvig Philips tid och under kejsartiden. Den stod uti ett litet hörnrum, med ett fönster åt borggården och ett åt quaien, just i hörnet af rummet emellan dessa fönster. Det var en liten förgyld pendyl, i antik stil. Under sjelfva visartafan var en liten taffla, om jag rätt mins, i porcelaine. Om arbetet var gjordt i Sévres, kan jag ej säga, men ytterst fint och utmärkt vackert var det. Den lilla tafan var ej större än ett kvarter i längd och ännu mindre i höjd. Den förestälde en salong, der i en oval krets sutto damer och herrar i mängd, i eleganta kostymer (hofdräkter förstås) och midt i planen stod Linné, äfven i hofdräkt. Under tafan stod skrifvet: "*Linné expliquant devant la Cour son système de*, — jag mins ej hvad det var för ett ord, eller om det var latin; men jag tycker att meningen slutade med "*fleurs*". Ni kan förstå huru små figurerna voro, och huru utmärkt fint det hela var, på en så liten taffla; det var ett mästestycke. Också hade det fått plats i *Marie Amélie* (Ludvig Philips drottning) boudoir, och sedan i kejsarinnans, kvarstående på samma ställe. På senare tid har jag ej sett den." —

Att L. var högt värderad af Frankrikes konung, är en känd sak. "När Gustaf III var i Paris" — säger Stöver — "gratulerade honom Ludvig XV för den berömde man, som hans fädernesland egde, och lät samla de raraste växter för dennes räkning ur Trianons park." — I Linnés anteckningar läser man följande: "*Carl Fr. Scheffer* skrifer ifrån Paris sålunda: "Under mitt vistande i *Versailles* har konungen af Frankrike flere gånger frågat mig äfter Hr Archiatern, och utom den välvilja han för Hr Archiaterns person yttrat, äfven med mycken omsorg underrättat sig om tillståndet af Hr Archiaterns Botaniska Trädgård. Hans Maj:t har sjelf samlat frön, dem han velat Hr Archiatern tillkomma, och som Dess egen utlåtelse var: *Jag trodde, att sådant skulle göra Hr Archiatern nöje*, har Han updragit mig, att desamma Hr Archiatern tillsända." — De voro 130 slag. Denne Konung skickade äfven lefvande växter." — På ett annat ställe nämner L. att konungen tagit an hans method för trädgården vid Trianon. Allt detta visar att L. var i hög grad uppburen af konung Ludvig.

40 (sid. 72). "Och snart utför skummig våg
Sitt hemlands kust han såg."

Linné skrifer: "Sedan han sett det märkvärdigaste i Paris, far han till Rouen, och derifrån seglar med en strykande vind och storm till *Catte-gat*, där vinden straxt vänder sig åt sundet, och L. landstiger vid *Helsingborg*, hvarifrån han reser att besöka sin älderstegne Fader i *Stenbrohult*". (Hans mor var redan före hans utrikes resa afleden, år 1734).

41 (sid. 76). "Nu han ger sig af på färd,
Svärmande i hopp och minne".

"Efter några dagars hvila" — skrifer Linné — "begifver han sig till *Fahlun*, der han finner sin käreasta vänta hans hemkomst. Linnæus får nu (formell) förlofning, hvarpå han reser till *Stockholm*, att der söka sin vidare fortun".

42 (sid. 78). *Mårten Triewald*, utmärkt mekanikus, samt en af vår Vetenskaps-akademis stiftare, tillsammans med Linnæus, Höpken, Bjelke, Cederhjelm och Alström (den sistnämnde sedermera adlad, med namnet Alströmer).

43 (sid. 78). Albrecht von Haller, en af sin tids utmärktaste män, och berömd som anatom, physiolog, botaniker, läkare och skald, var född i Bern 1708. Han var en tid professor i medicin och botanik m. m. vid universitetet i Göttingen. — Innehållet af Hallers bref (på latin och dateradt d. 24 Nov. 1738) var, i det som rörde denna sak, följande: — — "Er, af hvilken Flora hoppas mer än af någon annan botanicus, beder jag, drag nytta af er lyckliga lott och återvänd till ett blidare klimat. Om mitt fädernesland kallar mig tillbaka — och jag hoppas det sker —

så har jag bestämt eder — så framt det vinner edert bifall — till arftagare af härvarande botaniska trädgård och öfriga hedersplatser (*qualiscumque honoris*), och har jag redan härom talat med dem som hafva att bestämma öfver allt detta." — I ett annat bref af den 19 Januari 1739 skrifver Haller följande: "Mitt beslut, angående afträddandet från botaniska trädgården är detsamma som förut. Jag qvarblifver här blott få år, och kan icke öfverlemnna densamma åt någon värdigare än er".*

44 (sid. 79). "*Men allt förgäfs! Ingen dristar lemna
Sitt lif uti en okänd främlings händer.*"

Härom skrifver Linné: "Stockholm emottog Linnæum uti September månad (1738) såsom en främling. L. ärnade här såsom *Doctor* försörja sig; men som han nu var allom obekant, vågade ingen i åhr att anförtro sitt kära lif uti en oförsökt Doctors händer, ja, icke en gång sin hund, att han ofta tviflade om sin fortkomst i Riket. Han, som allestädes utomlands blef ärad såsom en *Princeps Botanicorum*, var hemma såsom en *Klimius*, kommen ifrån underjordiska verlden".

45 (sid. 83). Grefve *Carl Gustaf Tessin*, en af de förnämsta ledarne af Sverges politik, under frihetstiden. Alskare af vetenskaperna och sköna konsterna, var han den som förnämligast och på det mest högsinta sätt befrämjade Linnæi fortkomst i fäderneslandet.

46 (sid. 84). Linnæus blef genom Tessins rekommendation hos Amiral Ankarkrona kallad till läkare vid Amiralitetet 1739.

47 (sid. 85). "*Åt blomstergudinnan han sagt farväl.*"

Hedin skrifver, i äreminnet öfver Linné, följande: "Linnæus nödgades länge öfvergifva *Blomstergudinnans* tjenst, och trädde nu under *Aesculapii* fana. Ifrån åskådandet af den sköna och lifliga Naturen måste Han nu gå att bispringa den lidande och qvalfulla menskligheten. Detta värf, visserligen lika ädelt och mera dyrt, passade likväl mindre för Hans häftiga böjelse, riktad endast på Naturens kännedom. Han fullgjorde likväl med framgång detta värf, och Han söktes äfven af Hofvets högst uppsatta Ämbetsmän."

48 (sid. 86). "*Han skördade ära, han skördade guld
Långt mer än han hoppats på*".

Linnæus berättar i sina anteckningar "att han allena hade så stor praktik, som alle de andre medici tillsammans, och förtjente i Stockholm årligen 9000 Daler kopparmynt."

49 (sid. 86). "*Han egde ett hem och han vunnit sin mö*".

Linnæus vigdes den 26 Juni 1739 vid *Sara Elisabeth Moræa* på hans svärfaders gård Sweden vid Falun.

* *Sköner*, Tom I sid. 261 och 262.

50 (sid. 88). "*Rivaler sig reste med buller och häng.
Med helta i kampen man drog;
Man spådde sig seger som förr en gång —
Men segern Linnæus tog.*"

Linnæus skrifver härom, bland annat, följande: "Alla möjliga omsvep upptänkas i *Upsala*, att Linnæus ej måtte få den andra professionen" (d. v. s. professionen efter Rudbeck) "hvarpå hela året åtgår, och Doctor Wallerius kommer fram med en publice Disputation att förlägga Linnæi meriter och goda namn, då Professor *Beronius* och Magister *Klingenberg* publice på Akademien öfvertyga Doctor *Wallerius* om sitt ofog". [En mera fullständig skildring af denna tilldragelse finnes hos Stöver, tom I, pag. 236 och följ., äfvensom i den af Otto E. A. Hjelt utgifna skriften: *Carl von Linné som läkare* (Helsingfors 1877)]. Att Linnæi gamle antagonist Rosén äfven lärar haft någon del i denna sak, finner man af Stövers uppgift att *Rosén hade, för att tjena med bidrag vid Wallerii Dissertation* ("zum Behuf der Dissertation") meddelat en kronologisk förteckning på de i *Upsala* gängse sjukdomarna.

51 (sid. 89). "*Hela naturens värld i trenne riken han delat.*"

Linnæi *Systema Naturæ* omfattar de tre naturens riken: *Djurriket*, *Växtriket* och *Stenriket*. I den lilla skriften: *Deliciæ Naturæ* — denna fantasirika och äkta Linneanska naturmålning — framställer Linné naturen såsom indelt i 3:ne tempelgårdar, der Pan, Flora och Pluto herska, hvar och en inom sitt område.

52 (sid. 94). "*Andra föllo och fingo till lön martyrernas krona
Och ett odödligt namn i den menskliga odlingens häfder.*"

Enligt Stöver borttrycktes af döden 6 bland Linnés lärjungar, under deras vetenskapliga resor. Dessa voro följande: *Ternström* (död vid Polo Candór* 1745), *Hasselqvist* († i Smyrna 1752), *Löfving* († i Sydamerika 1756), *Forskål* († i Arabien 1763), *Falk* († i Kasan 1774) och *J. J. Björn-ståhl* († i Saloniki i Macedonien 1779). *Kalm*, *Rolander*, *Torén*, *Osbeck*, *Sparrman* och *Thunberg*, hvilka allesammans gjorde vidsträckta resor till olika verldsdelar, voro lyckligare och återkommo med rika naturaliesamlingar.

53 (sid. 95). "*Trädde han in bland sköldarnas män, i kraft af sitt snille
Och sina lysande dåd i ljusets heliga strider.*"

År 1763 blef Linnæus upphöjd i adeligt stånd och antog namnet *von Linné*. En ranka af hans älsklingsblomma, *Linnæa borealis*, pryder den adliga skölden.

54 (sid. 98). "*I denna sköna lustgård utan like*"

Upsala akademis botaniska trädgård, anlagd af Olof Rudbeck, d. ä., utvecklades af Linnæus till en sådan fulländning, att densamma kunde

* En ögrupp utanför Cambodscha.

täfla med de yppersta trädgårdar i hela världen, och utan tvifvel öfverträffade dem i vetenskapligt värde. Det heter ock om densamma, i Bussers beskrifning om Upsala (tryckt 1773): "Ingen Trädgård är ordentligare anlagd, ingen öfvergår honom i antal af sällsynta örter, och ingen har af frö någonsin frambragt flera särskilta slag; ehuru han ligger under det kallaste Climat ibland alla Botaniska Trädgårdar i Europa." Den var belägen på den tomt, som nu disponeras af Östgöta nation; och i det till nationssal m. m. apterade huset, som är beläget i bakgrunden af parken, igenkänner man ännu den gamla orangeribyggningen. Om orangeriets yttre kan man få ett begrepp genom den till förevarande sång hörande illustrationen, hvilken är tagen efter det kopparstick, som finnes i Bussers afhandling.

På den mot Svartbäcksgatan gränsande delen af trädgårdstomten ligger det hus, hvari L. bodde.

55 (sid. 99). "*Kung Gustaf sjelf han haft till gäst i dag*".

Linné var på det högsta uppburen af Gustaf III, och i L:s anteckningar berättas konungen hafva en gång rest från Ekolsund till Upsala, "att endast besöka Linné och ingen annan, samt stannat qvar hos honom hela eftermiddagen".

56 (sid. 100). "*Hvem blef väl af sig sjelf sin lyckas smed?*"

"*Nullus jaber suæ fortunæ*", skrifver Linné i sina anteckningar öfver *Nemesis divina*.

57 (sid. 101). "*Din hand Du lade på min lyckas våg,
Ifrån den stund jag svor att hämnaden glömma,
Och öfverlät åt Dig allen att döma.*"

I nyssnämnda anteckningar skrifver L. att *allt gick olyckligt för honom, då han ärnade hämnas; men att sedermera, då han ändrade sig och lämnade det i Guds händer, allt gick lyckligt.*

58 (sid. 102). "*Af dig allen till låns är allt oss gifvet.
Ett lån är lyckan och ett lån är lifvet.*"

L. skrifver i nämnda anteckningar följande: "*Allt det wij hafwe är ett lån af Gud. Wi hafwe intet hit med oss; intet bortföra wij.*

När Gud tager det, och ödet, som är Guds exsecutor, sörja wij att hafva mistat vårt, som ej varit vårt, utan lån."

59 (sid. 103). "*Och såg hans skugga, hvart min vändring bar*".

I företalet till en upplaga af *Systema naturæ* yttrar Linnæus: "Jag såg skuggan af det högsta väsendet skrida förbi mig, och jag intogs af vördnad och beundran. Jag letade efter dess spår i sanden — hvilken kraft, hvilken vishet! Jag såg djuren vara till endast genom växterna, växterna genom de liflösa partiklarna, och dessa åter bildade jorden. Jag såg solen och stjernorna utan tal hänga fria i rymden, hållna i handen af varelsernas varelse, det stora mästerstyckets konstnär."

60 (sid. 105). "*Vid hornmusik och sång och glam*".

Linné skrifver i sina anteckningar: "Då han åhrligen botaniserade sommartiden, hade han ett par hundra Auditores, som samlade örter och insecter, anställde observationer, sköto foglar, förde protokoll. Och sedan de ifrån morgonen kl. 7 till aftonen kl. 9 onsdagar och lögerdagar botaniserat, återkommo de till staden med blomster i hattarna, samt med pukor och waldthorn följde sin Anförare till Trägården igenom hela staden. Åtskillige så utländningar som Herrar ifrån *Stockholm* bevistade dessa *Linnæi excursioner*. Men ock just nu hade vettenskapen kommit till sitt högsta."

61 (sid. 108). "*Från denna stund de slöto med hvarandra
En evig vänskaps heliga förbund*."

Om denna tilldragelse läser man i Linnés anteckningar följande: "1764 Maj 3 blef *Linné* angripen af en dödelig *Pleuritis*, från hvilken han med plats och genom Roséns trogna bemödanden undanslapp, hvar efter han fattar en otrolig vänskap för *Rosén*." Fullständigare finnes detsamma omtaladt i *Svenska Familjboken*, tom 2 sid. 472.

62 (sid. 108). "*Att gälda gammal skuld*" etc.

Det är en känd sak att Linné, under Archiater Rosén von Rosensteins sista sjukdom, med outtröttligt deltagande egnade honom all den hjälp, som konsten erbjöd. Denna sjukdom, som trotsade den ömmaste omvårdnad, lär hafva haft sin grund i flera tätt på hvarandra följande familjesorger.

Som ett ytterligare bevis på den stora tillgifvenhet och högaktning Linné hyste för denne sin forne tvistebroder, må nämnas, att då R. var afliden, "Linné sjelf enträget" — som Franzén i minnesteckningen öfver R. yttrar — "ville hålla parentation öfver honom" — ett beslut, hvars verkställighet R. v. Rosensteins enka, i anseende till Linnés ålder, lyckades afböja.

Rosén von Rosenstein afled 1773, och vid hans död yttrade Linné: "Med honom dog en hel akademi".

63 (sid. 110). "*Och bodde vid Hammarby gård*"

Linnés Hammarby är en landtgård, belägen i Danmarks socken, 1 mil från Upsala, och i sydost från nämnda stad. Den utgöres af några enkla träbyggningar, utan någon arkitektonisk prydnad, och har i sitt yttre ingenting tilldragande. Trakten deromkring, som till största delen är en slättbygd, är icke naturskön. En liten skogspark, norr om gården, afbryter det enformiga i landskapet, samt lemnar gården skydd mot nordvinden. På längre afstånd mot norr, begränsas horisonten af den stora Funbo-skogen, och mot söder af en skog, kallad Danmarks allmänning. Mot öster och vester: öppen slättbygd, samt, åt sistnämnda led, staden Upsala i bakgrunden. En från Funbo-sjön kommande å löper förbi Hammarby, på vid pass en åttendedels mils afstånd från gården. —

Som utrymmet här ej medgifver införandet af någon detaljerad beskrifning på den store naturforskarens lantgård, så få vi hänvisa läsaren till den fullständiga och särdeles underhållande skildring, som finnes i det under utgifning varande förtjenstfulla arbetet: *Upplands herregårdar*; och inskränka vi oss här till följande utdrag derur: "Linné köpte Hammarby egendom år 1758. Före hans tid funnos derstädes tvenne mot hvarandra liggande envånings trähus. År 1762 bygde L. midt emellan dessa båda ett tvåvånings trähus, och i detta hus, som ännu finnes i oförändradt skick, förvaras åtskilliga af de tillhörigheter, som under L:s lifstid prydde hans bostad. På gården hade L. planterat två kastanier och två sibiriska äpleträd, af hvilka den ena kastanien och det ena äpleträdet ännu finnas kvar. Nere i trädgården, nära gärdesgården, något till vänster, då man kommer ifrån gården, finnes ännu i dag en fyrkantig plats, omgifven af numera höga trän. Denna kallades af hans dotterdotter: "morfars löfsal", och här trufdes han synnerligen väl. Här tyckte han om att sitta och röka pipa, och här dukades middagsbordet så ofta vädret det tillät. Den mängd förvildade växter, hvaribland kunna nämnas *Evo-nymus europæus*, *Myrrhis odorata*, *Tulipa sylvestris* m. fl., som nu växa derstädes i yppig fågring, är jämte några trän och buskar åfvenledes lemningar efter Linnés trädgård. I träden vid gården eller kring löfsalen hade Linné uppsatt glasklockor, hvilka klingade då vinden rörde trädens grenar.

Å höjden ofvanför "Linnés lund" är hans "museum" beläget. Denna höjd var på den tiden icke, såsom nu, omgifven af hög furuskog, utan en alldeles kal stenbacke, med fri utsigt öfver slätten, hvilken utsigt mycket fröjdade Linné. Här förvarades hans herbarium och öfriga naturaliesamlingar jämte dertill hörande bibliotek. I sina egenhändiga anteckningar skref Linné: "1769 fulländar han på sin gård den förlidet åhr begynta byggnaden af ett museum på ett högt berg, jämte gården, med härligaste prospekt, deruti han sedan hade sina *Herbarier*, *Zoophyter*, *Conchylier*, *Insector*, *Mineralier*, och dit alla courieuse kommo att se dem." —

Huset, bygdt af tegel, är ganska litet, men rymde dock en rik naturaliesamling och ett herbarium, som, enligt Linnés egna ord, var "*det största verlden sett*". Det var här L. om somrarna höll sina föreläsningar och meddelade sina vigtigaste upptäckter åt en utvald krets lärjungar, hvilka inhyrde sig i grannskapets bondgårdar, att vara tillstädes vid dessa likt orakler uppskattade föredrag. På den ännu der förvarade föreläsningstolen* hade då L. vanligtvis sin plats vid den uppslagna dörren, och framför honom lågo eller sutto i gräset hans åhörare.

Linnés museum, Isistemplet, der den store siaren för beundrande skaror lyftade slöjan från naturens anlete, är längesedan uttömdt på alla sina skatter; — de hafva gått till främmande land. Vår tid, så mån om våra fosterländska minnen och dyrbarheter, kan knappast fatta här det varit möjligt att tillåta att de Linneanska samlingarna, efter den yngre Linnés

* Se den efter 25:te sången bifogade figuren.

död, afhändes vårt land; och en outplånlig skugga hvilar öfver de personers minne, som hade kunnat förekomma olyckan.

Mot den engelske naturforskaren J. E. Smith, som för 900 guinéer tillagnade sig de ovärderliga samlingarna, har man ej något att anmärka; han var ju i sin goda rätt, då han köpte, hvad som honom erbjöds. Skänkta af Smith till det år 1788 stiftade *Linnean Society*, förvaras nu de dyrbara samlingarna i London bland det Linneanska sällskapets öfriga tillhörigheter — och detta med en utomordentlig omsorg. —

Linnés Hammarby är, med undantag af sjelfva jordegendomen, nu inlöst af staten, för att vårdas som national-tillhörighet.

64 (sid. 114). "*Ett sekel gått, se'n, tyngd af lefnad lång
Och jättebördor, han sin spira fälde;*"

Sedan Linné, i ordets hela bemärkelse försliten af ett långt lifs oaf-låtliga arbeten, genomlevvat några år i mycken skröplighet, kom slutligen dödens ängel och befriade hans ande ur dess jordiska band, den 10 Januari 1778. Han efterlemnade maka och 5 barn, deribland en son. Släkten på den manliga linien är utdöd med sonen, som var ogift.

UPPLYSNINGAR,

ANGÅENDE DE TILL DIKTVERKET HÖRANDE ILLUSTRATIONERNA.

Den främst i boken förekommande bilden af Linnæus är tagen efter ett af holländske målaren Martin Hoffman i olja måladt större porträtt af L., under dennes vistelse i Holland 1737. En kopia af nämnda stycke pryder för närvarande vår Kongl. Vetenskaps-Akademis sessionssal, till akademien föräradt af Herr Ryttmästaren P. von Möller. Porträttet framställer L. vid 30 års ålder, iklädd den Lappdräkt han medfört från sin lappländska resa.

För de illustrationer, der L. framställes såsom äldre, har artisten haft ledning af åtskilliga goda porträtter, deribland det välbekanta, som målades af Roslin, vid Linnés 68:de år. —

Det på sid. 18 beintilliga porträttet af Arkiatern Stobæus, är gjordt efter en litografi bland Kongl. Bibliotekets samlingar. Att den hederlige Arkiatern varit särdeles mån om att skydda sitt hufvud mot de skånska vinterstormarna, kan man se af den ovanligt rika peruken, som, enligt uppgift i Biografiskt lexikon, vägde ett helt skålpund. —

Ol. Celsii porträtt, på sid. 25, är taget efter ett bland K. Carolinska Institutets porträttsamling befintligt kopparstick. —

Den stående figuren på sid. 32, föreställande *Ol. Rudbeck d. y.*, är porträtterad efter en litografi af Joh. Cardon. —

Adjunkten Rosén, på sid. 35, är porträtterad efter ett kopparstick bland K. Carolinska Institutets samlingar. —

För bilden af *Linnæi fästmo, Sara Moræa*, på sid. 43, har artisten haft att tillgå ett vid Linnés Hammarby förvaradt porträtt af fru Linnæus, såsom nygift. —

Boerhaaves bild, på sid. 55, är tagen efter ett godt kopparstick bland K. Carolinska Institutets samlingar. —

Illustrationen på sid. 96, framställande en del af Linnés "*Hortus botanicus*", med orangeribyggningen i bakgrunden, är utförd efter en planche i Bussers beskrifning om Upsala, tryckt 1773. Man ser i förgrunden till venster den ena af de tvenne markatt-burarna, som Linné hade låtit uppställa, en på hvardera sidan om ingången till blomstergården. —

Illustrationen på sid. 109 framställer Linné i kretsen af hans familj, vid Hammarby; och har artisten, för utförandet af denna interiör, kopierat de vid nämnda ställe förvarade porträtterna af den Linneanska familjen. Originalen till den något besynnerliga figur med brutna vingen, hvilken synes till höger på tafeln, har icke heller undgått artistens blickar, hvarför han och här afbildat den samma, ehuru väl man nu hvarken vet hvad den skall föreställa, eller hvar den under Linnés tid haft sin plats. —

Illustrationen till epilogen, på sid. 113, framställer den medalj Grefve Tessin lät slå år 1758, "till Linnæi hågkomst för den nyss utgifna och till sig dedicerade första Tomen af *Systema Naturæ*". De tre kronorna, som synas på medaljens frånsida, föreställa de tre naturens riken. —

Illustrationen på sid. 114 är en afbildning af Linnés föreläsningstol — ett mellanting mellan stol och kateder — hvilken ännu förvaras i den lilla muscibyggnaden vid Hammarby. Artisten har här prydt den med en blomsterranka och en gloria — och det med rätta. "Denna lärostol" — säger en författare — "af högre betydelse än den Delphiska Tripus, var den mäktige naturfurstens tron, från hvilken han regerade öfver blomsterverlden efter grundlagar, dem han sjelf stiftat, hvilka han aldrig öfverskred, och hvilka ännu hvarken fordrat reform eller jämkning". —

Slutligen må nämnas att, till prydnad för detta åt Blomsterkonungens minne helgade diktverk, vår utmärkte skulptör herr Professor Kjellberg har förärat oss en fotografi af sin sköna Linné-staty (miniaturmodellen till det under arbete varande monument, som kommer att resas i hufvudstaden); och meddelas här en kopia af nämnda fotografi. —

INNEHÅLL.

"Lille Botanicus".....	Sid. 1.
Sorg och glädje.....	» 6.
Modern och gossen.....	» 10.
Linnæus och Stobæus.....	» 18.
Till Fyris' strand.....	» 22.
Räddad genom en blomma.....	» 25.
"Blomstrens biläger".....	» 29.
I fakulteten.....	» 32.
Docenten och Adjunkten.....	» 35.
Till höga Norden.....	» 39.
Linnæus och Linnæa.....	» 43.
Fadern och dottern.....	» 46.
Skilsmessan.....	» 50.
Sol går opp.....	» 55.
Blomman, fjäriln och fogeln.....	» 59.
Frestelsen.....	» 63.
Farväl och välkommen.....	» 70.
Återseendet.....	» 74.
Linnæus och Triewald.....	» 78.
Vid skiljevägen.....	» 85.
Blomsterkonungen på sin herskaretron.....	» 89.
I blomstergården.....	» 96.
Mellan lif och död.....	» 105.
Blomsterkonungen i sin borg.....	» 109.
Epilog.....	» 113.
Anmärkningar och historiska upplysningar.....	» 115.

STOCKHOLM, 1879. KONGL. BOKTRYCKERIET.

